

I a i š k a i *lietuviams*

ŠIAME NUMERYJE:

Mūsų balsas Tave tepasiekia

Motinos Dienai

Tautinės gyvybės išlaikymas

Rabindranath Tagore

Žmogus — įsikūnijusi dvasia

Religijos ilgesys

Iš filmų pasaulio

TURINYS

Motinos Dienai — D. Augienė	131
Mūsų tautinės gyvybės išlaikymas — J. Gyls	134
Mūsų balsas Tave tepasiekia — Vysk. V. Brizgys	139
Rabindranath Tagore (II) — A. Grauslys	141
Religijos ilgesys — Dr. J. Prunskis	148
Žmogus — isikūnijusi dvasia — D. Petrutytė	150
Iš filmų pasaulio — D. Koklytė ir J. Vaišnys, S. J.	158

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juožas Vaišnys, S. J.

Admin. — Petras Kleintotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Thompson, Conn.

Viršelis Algirdo Kurausko
Vinjetės Ados Sutkuvienės
Spausdina Immaculata Press

Tik Jis
gėlės pumpurus
praskleidžia ...

A. Kezio, S. J. nuotr.

Laiškai *lietuviams*

1961 GEGUŽIS

(MAY)

VOL. XII, No. 5

NE, TAI NE JUMS GĖLĖS PUMPURUS IŠSKLEISTI!
JŪS GALITE JUOS KRATYTI, GALITE DAUŽYTI,
BET NE JUMS JUOS IŠSKLEISTI, KAD PRAŽYSTŲ!
JŪSŲ PALIETIMAS JUOS SUTEPTI TEGALI.
DRASKYKITE JUOS IR MESKITE ŽEMĖN,
BET NEIŠŠAUKSITE SPALVŲ, NEIŠŠAUKSITE KVAPO.
O, NE JUMS IŠSKLEISTI PUMPURUS, KAD PRAŽYSTŲ!
TIK JIS MOKA PRASKLEISTI PUMPURĄ TAIP PAPRASTAI...
JAM UŽTENKA Į GĖLĖS PUMPURĄ PAŽVELGTI,
KAD JOS GYSLOMIS GYVYBĖS SULTYS TEKĖTI PRADĖTŲ.
JAM SUKVĖPAVUS, GĖLĖ IŠSKLEIDŽIA SAVO SPARNUS
IR SKRENDA DRAUGE SU VĖJU.
SPALVOS IŠSIVERŽIA TARTUM ILGESIAI,
O KVPAS SAVO SALDŽIĄ PASLAPTĮ PASAKO.
TIK JIS MOKA PUMPURĄ PRASKLEISTI TAIP PAPRASTAI...

(R. Tagore. Vaisių rinkimas)

SIAME straipsnyje sustosime prie vienos kitos minties, kurios įgyvendinimas galėtų palengvinti moters — motinos kelią.

Kas gi nežino, kad šeimą sudaro ne vienos motinos? Šeimoje mes turime motiną — žmoną, vyrą — tėvą ir vaikų, nes tokia yra normali šeimos pastatytis. Tik tos visos trys žmonių grupės, eidamos šalia ranka rankon, gali pastatyti stiprius ir vėtrų nepajudinamus šeimos rūmus.

Atėjus pavasariui ar artėjant šventėms, mes pratę remontuoti savo namus, dažyti tvarkyti gyvenamus butus, darže sodinam gėlių, ravim piktžoles, plaunam virtuvę ir blizginam automobilius, o kiek kartų sustojam prie savo šeimos gyvenimo problemų? Kiek kartų aptariam, kas mūsų gyvenime yra taisytina, kas keistina, ką turėtume naujo įnešti, ko privalome atsisakyti? Mes purškiam daržoves ir vaismedžius, kad vaisiai augtų nesugedę, o kaip su mūsų dvasinio gyvenimo daigais? Ar mes purename jiems dirvą? Ar stengiamės naikinti ten kartais saugiai besiveisiančias bakterijas? Ar parodom geros valios kritiškai pažvelgti į savo elgesį ir savo pareigų atlikimą?

Bent Motinos Diena ir kitos didžiosios šventės turėtų būti tokio susikau-pimo ir susimąstymo dienos. Vyrų, moterų ir vaikų. Atsakykime, ar mes buvome, ar esame tokie, kokie privalėjome.

Nupirkti gėlių ar dovanų, padekla-muoti eilėraščių ar suruošti minėjimą

su vaisėmis yra nepalyginamai lengviau negu atlikti gerai savo šeimoje nešamas pareigas. Yra daug sunkiau būti be priekaišto savo elgesyje, savo darbe, savo įpročiuose ir savo kalboje.

Moters — motinos pareigos yra nepaprastai sunkios. Jei teisinga, kad vyras yra galva, o moteris — širdis, tai jos pareigos yra pernelyg atsakomingos. Jei galva gali ilsėtis naktimis — širdis nenustoja plakusi nė sekundės. Jei galva gali dirbti labiau ar mažiau įsitempus, širdis turi išlaikyti lygsvarą ir nuolatinį tęstinumą. Širdis reaguoja į kiekvieną įvykį, ji maitina kūną ir palaiko gyvybę. Ji nepakenčia nieko nešvaraus, nieko nuodingo. Kūnas gali būti deformuotas, kūno dalys neveiklios, bet žmogus bus gyvas, kol širdis gyvens. Todėl neveltui dabar sakoma, kad Lietuva išliks gyva, kol turėsime susipratusių ir kilnių lietuvių motinų. Štai kokia sunki atsakomybė moterims — motinoms! Kuo maitinsi savo brangiuosius asmenis? Ką jiems skiepysi, apie ką kalbėsi? Kokius jausmus formuosi besivystančiam kūdikiui, ką įdiegsi į širdį bręstančiam vaikui, kuo būsi savo senstančiam vyrui?

Moters — motinos valstybė yra plati ir didinga, tačiau įtempta ir sunki. Visi į šeimą suneša savo rūpesčius ir problemas, visą gatvės triukšmą, nepasisekimus, pyktį, laimę, entuziazmą. Moteris turi viską išlyginti, palaikyti ar sušvelninti, sudaryti vieną darnią melodiją. Ji turi mokėti išklausyti, sugebėti matyti, suprasti; žinoti, kada ty-

lėti, kada prakalbėti, sugyventi vieno-
dai su visais, kartais derintis prie ke-
lių priešingų nuomonių ir nuotaikų.
Tai reikalauja didelės įtampos, sugebė-
jimų ir jėgų. Tam reikia daug pasiry-
žimo. Tam reikalinga Visagalinčio pa-
galbos ir Jo globos. Moteris — motina
turi būti verta pagarbos. Ji turi būti ty-
ra, švelni, spinduliuojanti gerumu ir
šviesa — lyg žvakė ant altoriaus, kuri
mums kalba apie amžinybę. Tų visų
ypatybių ir vertybių moteris nepasieks
lengvai, nes ją supas pasaulis yra pil-
nas pavojų sukasdienėti, pasinerti me-
džiagos perkrovime, žūti dvasiniai ar-
ba visai sumenkėti. Žvilgtelėkime, ko-
kia yra moters kasdienybė: skalbimas,
virimas, rūbų lopymas, valymas, indų
plovimas, rėkiantieji vaikai, ligos, bar-
niai, skubotumas, nuolatinė netvarka
— visa tai pakerta moters jėgas, ir ji
gali virsti tikrai baisiu sutvėrimu, jei
į pagalbą nesišauks Jėgos, kuri jai
duos kantrybės, ištvermės, švelnumo
ir išmokys kiekviename menkiausiame
ir įkyriausiame darbe surasti tikros
prasmės ir vertybės branduolį, iš aša-
ros išspausti laimės lašą, o iš skausmo
iškelti naujos ugnies savo sielai. Auš-
rą pamato tik tas, kuris budi, ir pra-
giedrėjimą kasdienybėje žmogus pa-
jus, tik nuolat budėdamas.

Reiktų įsisąmoninti šeimą sukūru-
siems žmonėms, kad yra beverčiai visi
turtai, gražiausios pilys, moderniškiausi
patogumai, jei jie nėra ryšys
tarp vyro ir žmonos, tarp vaikų ir tė-
vų, jei tos gėrybės nepakelia žmogaus
ir jo nepadaro kilnesniu ir tauresniu,
jei jame neišryškėja labiau dvasinė
pusė.

Juo daugiau žmogus iš savęs rei-
kalauja, juo jis yra stipresnis mylėti,
o meilės šeimoje esam reikalingi dau-
giau negu ko nors kito. Ne be reikalo

šv. Rašte mes skaitom: "Jei aš kalbė-
čiau žmonių ir angelų kalbomis, bet ne-
turėčiau meilės, aš būčiau žvangantis
varis ir skambančios kanklės. Jei tu-
rėčiau pranašystės dovaną, žinočiau
visas paslaptis ir visoki mokslą, jei tu-
rėčiau visą tikėjimą taip, kad galėčiau
perkelti kalnus, neturėčiau gi meilės —
aš esu niekas" (I Kor. 13, 1-2). Iš tikrų-
jų, jei taip svarbi meilė, ką reiškia my-
lėti? Tai tarnauti, jaustis ir būti naudin-
gu, tai eiti ligi savęs užsimiršimo ir
galvoti apie kitą; tai susitaikinti su min-
timi būti kitų užmirštam, išmokti ken-
tėti tyliai, su šypsena, kad kitas būtų
laimingas. Juk sakoma, kad vieninte-
lis kelias užmiršti savo rūpestį, skaus-
mą, vargą, kančias yra nukreipti dė-
mesį į artimą, jo reikalus. Atsibusti iš
savęs mylėjimo, atsiplėšti nuo savo as-
mens ir imti gyventi kitiems. Gyvendami
kitiems, pajusime gyvenimo pras-
mę, žinosim, kad esame reikalingi, kad
mūsų buvimu lengvėja kitų sunkumai.

Motinos — žmonos gyvenimas ir
yra amžinas savęs užmiršimas, savęs
išsižadėjimas. Moteris — motina turi
mirti sau, kad gyventų kitiems. Tai jos
pareiga ir uždavinys. Jei iš karto toks
mano teigimas pasirodys perdėtas, ne-
įtikinąs, tai įsigilinę, pastudijavę lai-
mingas ir nelaimingas šeimas, pama-
tysime, kad tai tiesa.

Moters — motinos pareiga elgtis
taip, kad visi šeimos nariai ilgėtusi na-
mų šilimos, kad visiems būtų miela
skubėti į juos, kad namų durų slenks-
tis būtų vieta, vedanti į kažką, kas ta-
ve mielai sutinka, supranta, palepina,
užjaučia, pataria, kur galima tylėti, jei
kalbėti neturi noro, kur galima rasti
atsakymą, kai tau kas neaišku, kur ga-
li pasidalinti skausmu ir už tai gauti
džiaugsmo, kur gali sušilti, kur gali pa-
sislėpti nuo vėjo ir audrų, nuo piktų

žmonių ir užsklęsti duris aplinkos pagundoms.

Yra didelė klaida išjungti iš šeimos tėvą, atimti jam pareigas ir kartu nuopelnus ir tuo pačiu jį pastūmėti į abejingumą visam šeimos atsakomamam darbui. Tėvo reikšmė šeimoje lygiai tokia pat svarbi, ir jo dėmesys privalo būti sukauptas ne vien į materialinę šeimos išlaikymo pusę. Tėvo įtaka ir jo žodis yra labai svarbūs, o jo abejingumas šeimos auklėjimo darbe nepaprastai žaloja vaikų sielą ir ją drasko, sunkiai leisdamas teigiamai apsispręsti. Dievas panaudojo vyrą ir moterį naujos gyvybės kūrimui, bet jų darbas tuo nesibaigia ir pareigos neišsiskiria. Jos tęsiasi bendru siūlu ligi paskutinio širdies mušimo. Vyro rolė yra nepaprastai svarbi motinos — žmonos gyvenime, jos, kaip matėm, labai sunkių pareigų atlikime.

Yra lengva dalintis materialine našta, išoriniais dalykais, nedateklumi, daug sunkiau dalintis savo dvasiniais pergyvenimais, jausmais, o dar sunkiau išsiaiškinti kančias, kurias vieni kitiems padarome savo neapdairiu elgesiu, negalvojimu, dėmesio nekreipimu. Moters prigimtis yra skirtinga nuo vyro, jos visa dvasinė sudėtis kitokia, jos visas gyvenimo ir jo reiškinų vertinimas jautresnis. Retas vyras apie tai galvoja, dar retesnis į tai kreipia dėmesį ir labai retas parodo norą moterį suprasti. Kaip dažnai vyras vienu grubiu žodžiu sugriaua gražiausius moters planus, kuriems ji ruošėsi palengva ir atsidėjus, kaip dažnai savo neapdairumu užmuša savo žmonoje nuoširdžią draugę ir įsiigyja abejingą bendrakeleivę. Tikslu būtų žinoti vyrams, kad jei moters kelias yra aukos kelias, tai nereiškia, kad vyras gali virsti jos budeliu. Vyrams reikėtų įprasti išmokti daugiau galvoti apie

kitą. Bendrame gyvenime nėra menkniekių ir labai didelių dalykų. Visi jie vienodai reikšmingi. Mokėti išklausyti, pastebėti, domėtis kiekvienu jos rodomu dalyku, nenuvertinti nieko, bendrai nepasitarus, vengti staigmenų — patrauks moterį ir leis išsiskleisti jos dvasinėms geroms ypatybėms. Vyras ir moteris šeimoje yra du keleiviai viename kelyje į Dievą, ir reikia pastangų iš abiejų pusių, kad kelias nebūtų per sunkus. Iš tikrųjų, bergždi būtų reikalavimai iš motinų, kad jos išauklėtų vaikus, tinkamus šeimai, gero charakterio, taikius, sąžiningus, paslaugius, pilnus Evangelijos dvasios, kupinus gero žmogaus savybių, jei tie vaikai nematys šeimoje gero ir gražaus pavyzdžio: užjaučiančio, rūpestingo ir švelnaus tėvo, susivaldančio ir santūraus vyro ir nuoširdaus draugo bei kaimyno.

Labai dažnai moteris - motina yra apkraunama ne tik dvasinėmis pareigomis, bet pernelyg apsunkinama ir fiziniais darbais. Dabar, kai daugumoje moteris išeina iš namų dirbti kartu su vyru, namų pareigos privalo būti padalintos tarp motinos ir tėvo. Vyras negali galvoti turįs privilegiją, iš darbo parėjęs, paskęsti minkštoje kėdėje, užsidengęs galvą laikraščiu, kol žmona paruoš valgį, sutvarkys butą, aprūpins vaikus, po vakarienės suplaus indus, bėgs į rūšį skalbti baltinių ar išskalbtus laidyti, vyras gi, pasiskaitęs ir pasiklausęs žinių, ramiai sau sapnuos sotų Amerikos gyvenimą ir bus gero kai numigęs, kai žmona tyliai priguls prie šono. Reikia tikėtis, kad lietuvis vyras visur ir visada dalinasi savo žmonos - motinos kasdienybės našta ir dvasinėmis problemomis, nes geri vyrai myli ir užjaučia savo žmonas ne tik vieną kartą metuose, Motinos Dienos proga.

(Rašinys "L. L." konkurse laimėjęs
III premija)

Išėivijos reikšmė tautai

IŠEIVIJA yra tautos dalis, gyvenanti už jos teritorijos. Tautai išėivija svarbi tiek, kiek ji nenutraukia su tauta dvasinių ryšių: sielojasi jos interesais, rūpinasi prieaugliu ir stengiasi jį išlaikyti tautai ištikimą. Šitokia išėivija turi labai didelės reikšmės: 1) Per ją tauta apsisireiškia tiesioginiai, leidžia save arčiau pažinti kitiems. Dora ir pozityviai besireiškianti išėivija jos pasirinktoje naujoje tėvynėje teigiamai pristatys pačią tautą ir laimės jai simpatijų tarptautinio bendravimo santykiuose. 2) Susipratusi išėivija padės tautai pačiu efektingiausiu būdu perteikti jos kultūrinius laimėjimus, išryškinti ir išpopuliarinti jos kultūrinį įnašą naujos tėvynės krašte. 3) Pačiu suprantamiausiu, objektyviausiu ir efektyviai lanksčiu būdu perteiks savo tautai iš naujos tėvynės patirtus kultūrinius laimėjimus ir padės jai sparčiau progresuoti. 4) Visais galimais būdais ir įtaka remis savo tautą jos gyvybinėse pastangose santykiyje su kitomis tautomis.

Todėl kiekviena tauta rūpinasi savo išėiviją išlaikyti gyvą ir jai ištikimą. Mūsų visų, kurie laiko save išėiviais, ir tų, kurie save laiko tik svečiais, laikiniais kampinginkais, dabartinės sąlygos yra išėivijoje sunkesnės. Mes neturime tos nuolat skatinančios įtakos iš metropolitinės tautos. Išlikimas, tvirtėjimas ar sunykimas yra tik mūsų pačių valioje ir rankose. Ne dėl kitų motyvų, o

tik iš didelio susirūpinimo mūsų tvirtėjimu ir "Laiškai Lietuviams" ėmėsi paskatinimo pasisakyti šia tema.

1. Paprastam žmogui yra mažiau suprantama dvasia veikliųjų ir ryškiųjų asmenybių, nuo kurių valios priklauso imtis iniciatyvos pasukti veiklos ratą viena ar kita kryptimi.

2. Nėra tokio apspręsto paskatinimo drąsiai daryti išvadas klausimais, kuriais aiškios, ypač politinės, krypties žmogus turi aiškų sprendimą ir pagal jį visose aplinkybėse vienodai reiskiasi.

3. Mūsų išėivijos savitos lietuviškos egzistencijos ir tarpusavio santykiavimo bazė išpopuliarintais prieštaraujančiais sprendimais ir teigimais labai aptemdyta. Todėl, siūlant suformuluotas išvadas ar sumanymus, turi iš naujo apsisireikšti, ant kurio pagrindo stovi.

Mano supratimu, per ilgai nesutariame ir aiškiai visiems priimtinaai neapsisprendžiame kai kuriais pagrindinės reikšmės klausimais.

Atsakomybė dėl ateities

Neretai spaudoje vis pakišamos labai optimistiškos mintys, pvz., kadangi dabartinė išėivijos karta, kuri visose lietuviybės palaikymo ir ugdymo srityse aktyviai reiskiasi, dėl savo atsišalinimo santykiavimo būdo negali susiderinti svarbiausiems uždaviniams vykdyti, tai tas nesvarbu. Ateis naujoji karta, jau naujose aplinkybėse išaugusi ir brendusi, kuri tai sugebės. Bet gi visuomenėje taip nėra. Ateinančioms kartoms privalo būti paliktas ne tiek materialinis, kiek tvirtas dvasinis pagrindas, ant kurio jos būtų pajėgios

tęsti savo pirmatą darbą. Tik jau ant sukrautų materialinių ir dvasinių vertybių ateina iš gyvenimo besitraukiančios kartos palikuonys. Jie tas iš kartos į kartą perduodamas ir vis praturtinamas vertybes palaiko, tęsia, pertvarko ir vėl su teigiamu ar neigiamu nauju inu perleidžia kitiems. Ko galime laukti iš savo palikuonių, jei mes jiems net doro sugyvenimo ir bendradarbiavimo pavyzdžio negalėsime palikti? Šiuo klausimu susirūpinę turėtume būti vienos nuomonės.

Nuo dabartinės kartos — nuo mūsų — priklauso, ar išeivija tęs ir po mūsų lietuviybės išlaikymo pastangas, ar ji užmerks akis, net testamentu nespėjus palikti. Nereikia guostis mintimi, kad ši karta bus nurašyta. Ji jau dabar privalo pradėti gyventi ir veikti taip, kad iš lietuvių eilių niekas nusirašyti nenorėtų! Tegu nė vienas lietuvis nežūsta savo tautai! Tai mūsų išeivijos aukščiausias tikslas. Ar tai įmanoma? Mano supratimu, tai yra būtina.

Bažnyčia, vienuolynai, organizacijos ir visa lietuviškoji senosios išeivijos visuomenė atidavė didelę auką: sėkmingai pratęsė ištikimybės pastangas tėvynės garbei ir jos pasididžiavimui. Dirbo, kiek galėjo ir kaip suprato, bet laikas ir naujos sąlygos laisvės sąlyje vis tiek daro savo: lietuviško kraujo prieauglis plečiasi, o lietuviškų organizacijų veikla nyksta ir lietuviybė blėsta... Skaudžios tautos nelaimės auksa Aukščiausiasis leido papildyti nauja srove susipratusių, išmokslintų, fiziniai sveikų ir protiniai pajėgių žmonių, tartum dėl to, kad senosios išeivijos vietinių patyrimų bei išminties ir naujų entuziazmo bei savo šalies patyrimų sintezėje gimtų didžioji išmintis atrasti paslaptį, kuri tūkstančius metų svetimose žemėse išlaikė gyvą žydų tautą vis su viltimi — kitąmet Jeruzalėj.

Kas daryti? Nenusiminti, o dideliu ramumu svarstyti, susidaryti planus ir visiems, vieni kitus paremiant, veikti.

Apsijungimo reikalas ir prasmė

Cia ir vėl esame ano šimtakojo padėtyje, kuris, parvirtęs ant nugaros, žiūrėjo į savo kojas ir svarstė: "Tiek daug kojų, ir kaip aš atskiriu, kurią statyti pirmą, kurią paskui?" Jam taip besvarstant, žvirblis jį kapt ir nurijo.

Visi mato prigimtinių jungties ryšį tautoje, bet dauguma jo neranda tos pačios tautos išeivijoje. Kodėl tas prigimtinis jungties ryšys veikia nustatytose teritorijose ir kodėl jau neveikia, iškėlus koją už jos? Kodėl veikia kitur gyvenantį valstybės pasiuntinį ir kodėl neveikia savo žemę palikusio doro išeivio? Sakoma, kad tauta yra prigimtine kategorija, o bendrais ryšiais apjungti viso pasaulio lietuviai būtų organizacija. Kaip gi tauta tvarkysis, nebūdama organizacija? Tautos organizacija yra valstybė. Tik visą išeiviją apjungianti organizacija yra dar kilnesnė, nes joje reikštis reikia daugiau dorybinių privalumų negu valstybės piliečiui. Čia visada turi būti gyva ir budri tautinė sąmonė ir nuolat kurstoma meilė bei rūpestis savo tautai.

Ar tų dorybinių privalumų turime? Kodėl mūsų dvasioje įvyko perversmas anuo Tėvynės nelaimės metu: visos anksčiau aštriai tarp savęs kovojusios grupės taip susijungė, kad joms egzistavo tik vienas didysis uždavinys — bendra kova dėl laisvės, dėl egzistencijos, dėl visų išlikimo. Kai susitikome su broliu lietuviu svetimoje žemėje, niekam nerūpėjo, kuo jis buvęs. Kai didesniuose susibūrimuose reikėjo reprezentuoti, buvo deleguojamas tas, kuris geriausiai tai paskirčiai tiko. O tas, kuris savo funkciją vykdė, vykdė ją už visus ir visiems vienodai. Tai kokia

jungtis tada buvo? Grėsmė nepraėjo, tik dar daugiau suintensyvėjo. Ir, kai dar tokios dvasios įtakoje pirma Lietuvos Tremtinių, o vėliau Pasaulio Lietuvos Bendruomenės kūrėjai dėjo statutinius pagrindus, nustatė juos teisingus. Pradėjo veikti. Tuoju, prel. Krupavičiaus kažkada pasakytais žodžiais, bendruomenės organizacija laužu užliepsnojo. Bet neilgai truko. Lietuviai vėl panorą, dabar jau bendruomenės arenoje, pasirungtyniauti atsineštinėmis kategorijomis (žydai ir vėl pradėjo garbinti aukso veršį) ir tada nedaug truko — bendruomenė pavirto anglių krūva. Bet, jei taip įvyko, tai ar jungties ryšys kaltas? Ir rungtyniavimasis pašaliniais motyvais nesunaikintų organizacijos, kai ji turi teisingus pagrindus, jei būtų atkreiptas dėmesys į atrodančias gana nereikšmingas smulkmenas — *vengti apgaulės ir nė per milimetrą neperžengti nuostatų*. Bet vienas pabando per milimetrą, kitas įsidrąsina jau per centimetrą, ir jau nė nepastebi, kai už kilometro sėdi pelkėje. Taip įvyko ir su mumis.

Visuomenės pasyvi meilė

Kad ir daug organizacijų turime, tačiau didesnė visuomenės dalis yra neorganizuota. Ne visus ir organizuotus vienodai pagauna nuotaikos, kurios organizacijoje reiškiasi. Be to, ne visa visuomenė iš karto gali aktyviai reikštis. Bet ta visuomenė, būdama nušaliau, stebi, mato, girdi ir jaučia. Kai aktyviųjų visuomenės narių veikla nepatraukliai rezonuoja, jai nieko kito ir nelieka laukti... Sukilti negali — neorganizuota. Kai aktyvieji taip susiskaldo, kad pvz. nusipelnę tautai asmenys, kuriuos ta pasyvioji visuomenė gerbia ir jų darbais gėrįsi, paverčiami į nieką, kai organizacijos nesuranda bendro kelio net ir ten, kur iškeliamos lietuvių

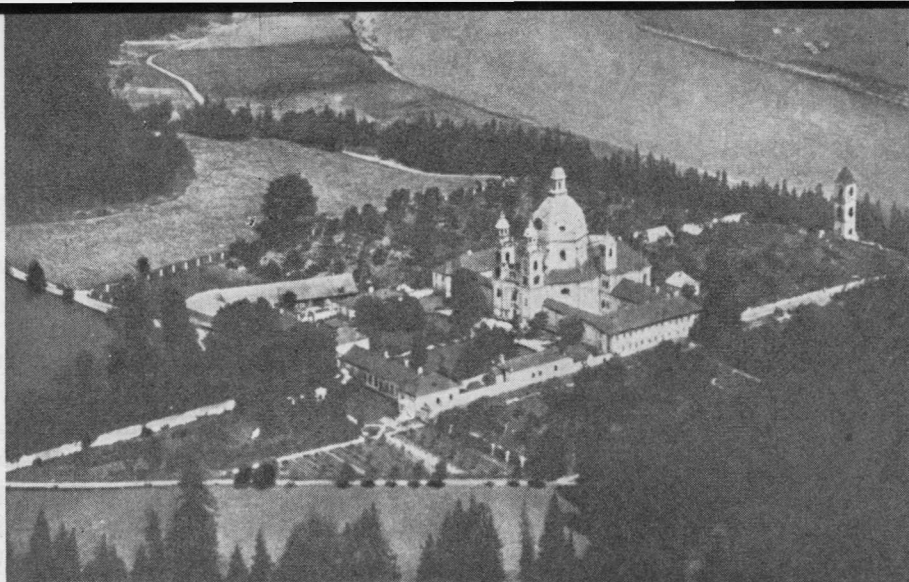
kultūrinės, tautinės savybės, kai viena kitos neremia, o tik kritikuoja, ir dėl to visas darbas nublanksta, tai kaip ta visuomenė atskirs, kas kaltas? Jai kalti visi. Ką tada ji turi daryti? Pasiskirstyti pagal anas kategorijas ir taip pat veikti? Kas nebuvo aktyvus jokioje partijoje, tai ar jis gali suprasti, kodėl ir dabar jos viena su kita kovoja? Taip ir vyksta konfliktas tarp tos masės ir aktyviųjų: pastarieji kaltina masę pasyvumu, užsidarymu savuose asmeniškuose interesuose ir nejautrumu lietuviškiems reikalams, o tuo tarpu toji masė aktyviusius įtaria nenuoširdumu, spekuliacijomis jautriausiais tautiniais interesais. Niekas iš tų aktyviųjų neieško ir neranda kelio su jais suartėti. Ir tokiu būdu negaivinama tėvynės meilė gėsta, arba lieka pasyvi, tebetikėdama tik pačiu idealu.

Tiesa, kad masė tirpsta kaip ledas, bet tai ir yra vienas iš įrodymų, kad ne kas kitas, o aktyvieji turi atkreipti dėmesį ir konfliktą pašalinti. *Atstatykime pasitikėjimą vieni kitais, kol dar nevēlu!*

Masę reikia išjudinti ir padaryti veiklia, kad ji nors trumpam poilsui pakeistų aktyviusius, pasiimtų visuomeniškų darbų dalį. Šiai problemai, kaip ir daugeliui kitų, reikia daug jėgų, titulo ir kompetencijos. Ją gali spręsti tik lygiai visus atstovaujanti institucija. Tokią instituciją mes jau turime. Tai PLB. Ši institucija turėtų surasti būdą veikti, neateinant kieno nors veiklos varžyti ar slopinti, o derinant visiems bendrą uždavinių vykdymą. Reikia, kad visuomenė suprastų, jog toji organizacija — tai mes patys, visi be išimčių. Kad ji yra priemonė kurti doro bendradarbiavimo tradicijas: teigiamus dalykus populiarinti, kad išpildytų, neigiamus atsargiai atmesti, kad neprigytų.

Pažaislio vienuolyno
vaizdas iš lėktuvo.

Iš tiesų, nei daugumos, nei mažumos valia gali nebūti tokia, kuri atitiktų bendruomenės paskirtį. Jei kelia nepasitikėjimą organizacijos reprezentantų sudarymo būdas, tai reikia ieškoti ir bandyti kitų priemonių, kad galutinai išsisklaidytų nepasitikėjimo šešėlis, kad tie namai būtų vienodai savi visiems, vienodai jaukūs visiems, ir vienodai su meile visi juos remtų. Tik tada galėsime ryžtis dideliems darbams ir su pasitikėjimu žvelgti ateitin!

Pagal uždavinių svarbumą turime susidaryti ir sąlygas. Visoks atskirų organizacijų veikimas, kai jis pretenduoja visuotinai mus visus atstovauti be ryšio ir paramos iš kitų, yra blankus. Reikia kaupti tvirtą pagrindą, įgalinantį visuotinai planuoti ir tuos planus įvykdyti didesnėms laiko distancijoms. Kas kompetentingas ir pajėgus imtis to uždavinio? Visi kartu! Tai privalome daryti ne dėl mūsų pačių egzistencijos pratęsimo, bet dėl tvirtų pagrindų sudarymo jaunajai kartai.

Santykiai su jaunimu

Jaunoji karta turi būti įvesta į pastovesnes vėžes, į aiškių santykiavimo kelį. Ji turi būti pastatyta ant pagrindo,

kuris jai turi atrodyti vertas pastangų pratęsti savo lietuviškai egzistencijai. Karta, augusi ir brendusi už tėvynės ribų, kelia didžiausią problemą. Mūsų jaunimas yra nuskriaustas, nes jis negali jausti to prisirišimo, kuris įgyjamas tiesioginėje tėvynės įtakoje. Jų sielos nekankina nostalgija nei pasiilgimas žemės, kurios jie nematė, jų vaikystės ir jaunystės negaivina prisiminimai tos aplinkos, kurioje jie negyveno. Jų akys nesigėri to krašto vaizdais, nes jų per savo psichiką jie neperleido.

Šitą skriaudą privalome bent daliai jiems atitaisyti. Jie turi jausti ir suprasti, kad lietuvių tauta yra verta pasididžiavimo prieš kitataučius. Reikia jiems patraukliai, vaizdžiai ir įtikinančiai pristatyti mūsų tautos istoriją, kultūrą, didvyriškumą. *Kad mūsų karta jau dabar gyventų taip, kad jaunimas mūsų nesigėdintų, o gerbtų ir didžiuntųsi.* Turėdami dar gyvų kankinių už tėvynės laisvę, stebuklingu būdu nuo krematoriumo, alkio ir žiaurių kankinimų išlikusių kacetininkų, ar negalėtume juos pristatyti jaunimui jų idealizmui stiprinti? Ar tautinių švenčių turinį nereikėtų išvesti iš nuolat kartojamo šablono ir perteikti naują karžygišku-

Pažaislio bažnyčios fasadas.

mo dvasią jaunimui iš netolimos praeities, pvz. įvedant jų tautinio susipratimo įsisąmoninimui skirtą Partizano Dieną?

Kaip mes tai pajėgsime be visuotinio sutarimo, planų ir veiklos?

Nemanau, kad yra gera organizacijoms veikti tik savo iki šiolei praktikuoto veikimo rėmuose. Leiskime joms bendradarbiauti, sudarykime sąlygas įvairioms tarporganizacinėms varžyboms. Jaunimas turi jausti, kad jo kraujo brolių yra milijonas. Reprezentuodamos save kitataučių akyse, organizacijos turi viena kitą paremti, sutelkdamos geriausias jėgas. Ar vienas kuris atskiras sporto klubas būtų anuo metu pelnęs Lietuvai Europos krepšinio meisterio titulą? Išėjo rinktinė. Nežiūrėjo, kurioje pozicijoje atsistos to ar ano klubo žaidėjas. Atsistojo toje pozicijoje, kur labiausiai tiko, ir laimėjo. Šitokia taktika laimėsime visur.

Šiandieninėse aplinkybėse, nesant

sisteminio susiderinimo, mūsų tautinė reprezentacija yra tik pasireiškimas, kad dar esi gyvas; o reprezentacijos uždavinys būtų apsireikšti taip, kad rodytum, jog esi ne tik vertas, bet pranašesnis. Ten, kur jaunimas dalyvauja ir stebi, lietuviškieji parengimai turėtų būti atitinkamai jų dvasiai paruošti, prisilaikant savųjų tradicijų.

Iš praktiško patyrimo ir stebėjimo žinome, kaip stipriai traukia jaunimą ir pririša nelietuviškoji aplinka ir kaip jis tada pamažu vis labiau tampa abejingas lietuviškajai. Todėl nebūtų prasminga jaunimui, dar pilnai nesubrendusiam savojo lietuviškojo dvasioje, patarti reikštis svetimose nelietuviškose įtakose. Dėl to lietuviybės išlaikymo pastangos mums tik pasunkėtų. Žinoma, kad tarptautinių vandenų sunku išvengti. O tvirtai subrandintam savoje aplinkoje jaunuoliui būtų progos tinkamai atstovauti savo tautą. Sugėbėdami duoti impulsų kūrybai, surasdami talentus, juos remdami ne tik dvasiniai bet ir materialiniai, praturtintume ir savo kultūrinę galybę.

Vadų, auklėtojų, kultūrinės pažangos skatintojų jaunimui parinkimas ir tinkamas moralinis bei religinis jų paruošimas sudaro naują problemą tėvams, auklėtojams, kunigams. Augant naujai kartai, problemų klausimas didės. Nesunku bus išspręsti, jeigu vadovausimės vienybės ir artimo meilės principais. Pranašingai anuomet Maironis mums kalbėjo:

*"Nors mūsų, broliai, nedaugel yra,
Tvirti mes būsim, jei iš vienybės."*

O vienybės pagrindus atrasime Kristaus Evangelijoje. Jis yra Tiesa, Kelias ir Gyvenimas. Atgimkime toje žmogaus meilės paslapyje, kuri mums atskleidė Dieviškasis Išganytojas! Ir jos teisingumą Jis paliudijo savo mirtimi.

MŪSŲ minimi istoriniai įvykiai ne visi yra nesibai-giančios reikšmės, tačiau niekas nesako, kad juos paminėti būtų netinkama ar neišmintinga. Tuo labiau ne vien dera, bet yra ir vispusiškai naudinga minėti tai, kas mus saisto, iš ko nuolatos tikimės didelių pasekmių gyvenime.

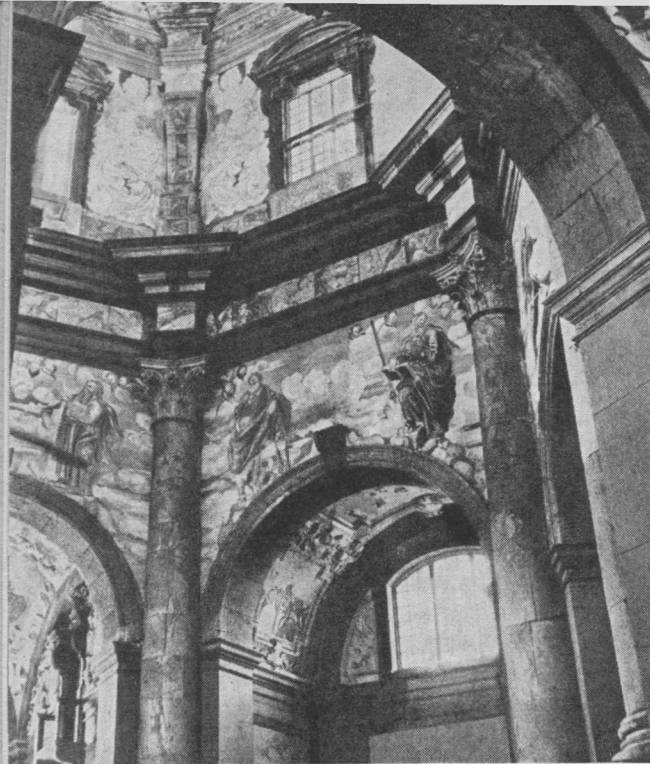
Gegužės 13 dieną sukanka 10 metų, kai tada dar trys Lietuvos vyskupai laisvame pasaulyje pasirašė aktą, pavadantį Lietuvą ir visą lietuvių tautą Šv. Marijos Nekalčiausios Širdies globai. Per tuos 10 metų visame pasaulyje ir Lietuvoje įvyko daug skaudžių ir daug guodžiančių dalykų. Per tą laiką bolševikų santvarkos vergų stovyklų kančiose žuvo arkiv. Mečislovas Reinyš ir vysk. Vincentas Borisevičius, taip pat invalidu Lietuvon paleistas mirė ir vysk. Pranciškus Ramanauskas. Per tą laiką vergų kančiose mirė keli šimtai lietuvių kunigų ir daug tūkstančių pasauliečių.

Bet įvyko ir guodžiančių dalykų. Kad ir invalidais, kad ir skurdui, bet kentėti ir mirti savame krašte paleisti iš kalėjimų ir koncentracijos stovyklų vysk. Teofilius Matulionis ir vysk. P. Ramanauskas, apie 200 kunigų ir keli tūkstančiai pasauliečių. Tiesa, tai tik mažas nuošimtis iš visų, kuriuos rusai vergais išvežė į savo skurdo ir teroro imperiją. Trys nauji vyskupai buvo konsekruoti Lietuvoje. Būtų gal net ža-linga apie tai smulkiau kalbėti, bet reikia paminėti, kad nei teroras, nei deportacijos, nei tiesiog senovės vandalų elgesį prilygstąs žmonių apiplėšimas ir skurdas, tebesitęsias lig šiai dienai,

nepalaužė nei lietuvių tikėjimo, nei patriotizmo.

Šiuo metu reiškiasi ir seno Maskvos imperializmo, ir bolševikų siautėjimo prieš tikėjimą bei lietuvių nauja ban-ga. Vyskupai, kad ir Lietuvoje, yra belaisviai. Prieš Dievą, tikėjimą ir kunigų vedama labai nekultūringa pajuo-kos ir melo kova. Visokiais būdais stengiamasi jaunimo akyse suniekindi garbingą Lietuvos praeitį. Keli kunigai ir keliolika pasauliečių, atkritusių nuo savo tautos ir nuo Dievo, visiškai pasidavė ruso pavergėjo ir bedievio bolševiko tarnybai šiame Lietuvos jauni-mo klaidinime. Atrodo, kad jie visi ne-supranta, jog tuo būdu jie išniekina ir save pačius, ir savo gimdytojus, ir sa-vo protėvius. Jie net ne savomis minti-mis ir ne savais žodžiais, o senu, nu-valkiotu Maskvos žodynu kolioja my-linčius savo kraštą, savo tautą ir jos praeitį, tikinčius Dievą ir norinčius Jį garbinti.

Praėjo laikai, kad suverenai dėl as-meninių ar teritorinių ambicijų skelbė karus. Šiandien vienas šūvis pareika-lautų daugiau gyvybių ir padarytų daug daugiau žalos už garsiausius praeities karo mūšius. Bolševikai šį pa-sikeitimą gerai supranta ir jį išnaudo-ja. Jie patys bijo atviro karo, bet žino, kad jo bijo ir kiti. Bolševikai kariauja iš pasalų, kurstydami kituose kraštuose vidaus nesantaiką. Nei bolševizmo ideologija, nei socialinė bei ekonominė doktrina ir santvarka neišlaiko proto ir praktikos kritikos, užtat bolševikai visokiomis priemonėmis gina savo val-domus žmones, kad jie nieko kito ne-girdėtų ir nežinotų, tik jų melą. Ir tų

Šis "L. L." numeris yra iliustruotas Pažaislio bažnyčios architektūros ir dekoracijų vaizdais. Ši bažnyčia yra pastatyta ir nuostabiai išpuošta italų menininkų XVII amžiaus pabaigoje. Savo architektūra ir puošnumu ji gali lenktyniauti su gražiausiomis Romos bažnyčiomis. Net komunistai jos nedrįso naikinti, bet saugoja kaip istorinį meno paminklą.

aiškių melų jie neleidžia kritikuoti nei žodžiu, nei raštu. Protiniais ginklais nepajėgia įveikti tikėjimo, tad draudžia jo mokytį, o Dievą, tikėjimą ir tikinčiuosius išjuokia bei persekioja, jauniui meluodami ir jį tvirkindami.

Bolševizmo patyrusieji visados jį laikys Dievo rykšte, o ne keliu į rojų. Neužkrėsi bolševizmu ir tų, kurie pajėgia jį suprasti. Bolševizmo dar nepatyrusius ar nesugebančius atskirti melo

nuo tiesos yra daug lengviau laimėti melu negu karu. Tad suprantama, kodėl bolševikai visus savo išteklius ir visą melo aparatą nukreipia į nekultūringas tautas, į tamsiausią visuomenės dalį.

Visa tai primena, norint palengvinti suprasti šiandieninėje mūsų misijoje laisvame pasaulyje dvasinių ir idėjinių ginklų vertę. Norint ne kuriame nors viename krašte panaikinti bolševikų režimą, bet sugriauti visą jo klaidingą sistemą, nėra sėkmingesnio būdo už informaciją apie praktiškąjį bolševizmą, už žmonių kultūrinimą ir krikščionybės skleidimą.

Jokiamе gerame pasiryžime žmogui nepritrūksta ištvermės, kol jis šviesos ir stiprybės ieško Danguje. Visų laikų Lietuvos žmonės tai gerai žino. Taip pat žinome, kiek mūsų tauta patyrė pagalbos ir naudos iš pamaldumo į Šv. Mariją, siekdama laikytis dorovės principų bei kurdama gražius papročius. Retai kur pasaulyje žmonės parodo tokį nuolankų ir jautrų pamaldumą į Šv. Mariją gegužės mėnesį, kaip lietuviai. Šiomet, minėdami Lietuvos pavedimo Marijos Nekalčiausios Širdies globai dešimtmetį, pasiryžkime ypatingu būdu prašyti Šv. Marijos pagalbos mūsų tautai ir išminties visai žmonijai. Lietuvoje nebus leista viešai paminėti šios sukakties, retai kur žmonės ten susirinks kasdien pagarbinti Šv. Mariją. Daugumoje tai bus daroma slapta. Užtat mūsų malda tegul ir už juos papildo tradicinę mūsų tautos pagarbą Šv. Marijai. Tegul žinios apie mūsų pamaldumą pasiekia Lietuvą, nešdamos paguodos ir padrąsinimo. Ypač pamaldžiai paminėkime gegužės 13-tąją, primenančią mums ypatingus santykius tarp Lietuvos ir Šv. Marijos. Mūsų gyvybe, saldybe ir viltie — sveika!

idėjos ir žmonės

Alfonsas Grauslys

RABINDRANATH TAGORE (II)

Meilė Tagorės kūryboje

Tagorės kūryboje meilė turi dvejopą prasmę: tai yra tasai jausmas, kurs reiškia žmogaus meilę Dievui ir vyro meilę moteriai arba moters meilę vyrui. Tačiau ir vienu ir kitu atveju šios abi meilės yra giminingos, nes ir vienoje ir kitoje žmogus stengiasi išeiti iš savęs, iš savo egoizmo ir tiesti rankas į Begalinį. Tokiu būdu žmogus suranda savo tikrąjį "aš" ir, aukodamasis kitam, įprasmina savo gyvenimą. Gyvenimą įprasmindama, meilė nuramina žmogų, nes, anot Tagore, gyvenime visur yra klausiamas "kodėl", bet prisipažinime "aš myliu" jau nėra klausimo "kodėl". Meilė yra gyvenimą apipavidalinanti galia, todėl "pasaulis gimė iš meilės, jis yra meilės nešamas, meilės jis siekia ir meilėje skęsta... Tartum pilna vyno taurė, gyvenimas yra pilnas meilės".

Kalbant apie erotinę meilę Tagorės kūryboje, reikia pirmiausia pasakyti, kad ji yra labai dvasinga ir žmogų dvasinanti. Jo erotinės poezijos eilėraščiai yra nuostabaus dvasingumo, kuklumo ir švelnumo. Čia duodame tik po-

ra mažų pavyzdėlių iš jo veikalo, vardu "Sodininkas". Štai kaip moteris kalba apie mylimą vyrą:

"Diena po dienos jis ateina ir vėl nueina.
Eik ir iteik jam gėlę iš mano plaukų.

Kai jis klaus, kas čia buvo, kas ją atsiuntė,
prašau, nesakyk jam mano vardo,
nes jis tik ateina ir vėl nueina.

Jis sėdi dulkėse po medžiu.

Išklok, mano drauge, gėlėmis ir lapais
ten vietą jam atsisėsti.

Jo akys yra liūdnos

ir liūdesiu apvelka mano širdį.

Jis nesako, apie ką galvoja.

Jis tik ateina ir vėl nueina."

O štai kaip vyras kalba apie moters meilę:

"Kai ji greitais žingsniais pro mane praėjo,
jos rūbo kraštelis palietė mane.

Ir štai iš širdies nežinomos salos
staiga padvelkė šiltu pavasario kvapu.

Prabėgančio palietimo suplasnojimas

mane užgavo ir akimirka praėjo,

tartum vėjo nešamas atplėštas žiedo lapas.

Tartum jos kūno atsidūsėjimas

ir jos širdies sušnibždėjimas

palietė mano širdį."

Prie meilės temos Tagore sustoja visuose savo didžiuosiuose kūrinuose. Jo minėtas "Sodininkas" yra beveik ištiesai meilės poezija. Vienas kritikas apie šį kūrinį sako, kad "nerūpestinga laimingai mylinčio palaima auksiniu juoku sklinda iš šių brangių eilėraščių". Tai visai nenuostabu, nes šis kūrinys yra parašytas jo laimingos moterystės pradžioje.

Savo dramoje, pavadintoje "Chitra", jis vaizduoja meilę, kaip gyvenimo turinį, kurs žmogų sukilnina ir pakeičia. Tame kūrinyje yra sudėtos visos Tagorės idėjos apie meilę, per kurią viena lytis dvasiniai papildo kitą. Toji meilė — tai sielų susijungimas ir paskendimas vienos kitoje, nes siela sielos alksta ir kai jai sielos vietoje duodamas tik kūnas, ji yra apgaunama ir apviliama. Stai dėl ko išorinis moters grožis Tagorės erotikoje nevaicina didelio vaidmens. Jo kūryboje besimylintieji nėra nepastovios kaukės apgaunami, jie nori vienas iš kito tai, kas yra esminga, pastovu, dvasinga. Minėtoje dramoje mylinčiajam mylimoji moteris — tai brangi dėžutė, į kurią jis nori sudėti visas savo geriausias svajones, jai patikėti savo ilgesius ir idealus, kad jo mylimoji jam būtų giliausio jo vidaus gyvenimo apvainikavimas. Todėl jis moka kartais kūnui pasakyti "ne!", norėdamas parodyti, kad meilės esmė yra ne ten. Besimylintieji dvasiniai praturtėja, savo giliausią dvasios pasaulį vienas kitam atiduodami, savąjį "aš" vienas kitam pavesdami ir vienas kitu gyvendami.

Tą idėją, kad meilė nėra vien tik pojūčių nerimavimas, bet ir sielos pabudimas, jis dar labiau paryškina, vaizduodamas grynai dvasinę meilę, neišinančią iš ilgesio ribų. Savo novelėje, vardu "Pergalė", šiai meilei pagarbinti jis pastato tikrą literatūrinį

paminklą. Ten vaizduojamas poetas — dainininkas tik per užuolaidą nujaučia mylimos karalienės buvimą ir, visą gyvenimą jos ilgėdamasis, tik mirdamas tepamato jos veidą.

Tagorės kūryboje besimylintieji išgyvena didelį džiaugsmą, ir jų pasikalbėjimas padvelkia Šv. Rašto "Giesmių Giesmė". Tik prisiminkime tą pasikalbėjimą, kai jis jai sako: "Tu mano nepabaigiamai palaimintų sapnų melodija!" — o ji atsiliepia: "Tu mylimasis svety, mano žvilgsnio gilybėse!"

Galima net tvirtinti, kad Tagore meilę garbina, nes ji naikina visas kasų ribas, joje tiek turtingų ir galinčių praturtinti galimybių, nes juk ir "lapas virsta žiedu, kai myli..." To garbinimo nesudrumsčia nė meilės skausmų ir kančių pažinimas. Kad ir patyręs tai, jog "mano kojos yra pavargusios dėl saldžios naštos mano širdyje", tačiau, nežiūrint kančios, jis ir toliau kviečia meile pasitikėti: "Pasitikėk meile, nors ji kančių neša! Neuždaryk jai savo širdies... Lai meilė budi tavo akyse iki ryto aušros..." Tiesa, jis žino ir tai, kad gali būti ir labai tragiškų meilės galimybių, todėl meile nežaidžiama: "Nepadėk savo meilės ant bedugnės kranto, nes ji gili..."

Tagore ilgisi labai gilios meilės, tokios, kuri duotų toną visiems besimylinčiųjų pasireiškimams, kuri nuspalvintų viską, kuri, tartum medžio sultys, po visą medį sklisdamos, pasiektų kiekvieną šakelę, gamindamos žiedus ir vaisius.

Savo prozos veikale, pavadintame "Namai ir pasaulis", jis parodo, kaip meilė vystosi ir, nežiūrint krizių, išlaikoma šeimos židinyje. Ten vaizduojama Nikhilo meilė Bimalei yra gili, pilna žmoniškumo, pagarbos ir tiesos. Bet Bimalė, klaidingų patriotizmo šūkių ir jų skelbėjo suviliota, pakliūva į netie-

są, į sąžinės kompromisus ir atrodo, kad nustoja meilės, pradėdama elgtis taip, lyg visai nemylėtų. Tačiau vėl savo klaidą pamato ir grįžta meilei. Šiame veikale vaizduojamas Bimalės tipas be galo simpatingas. Jos sąžinės jautrumas ir baimė jauną žmogų papiktinti, jos gailejimas nusikaltus ir to gailesčio išugdytas nuolankumas, jos ryžimasis nusikaltimą atitaisyti šią moterį stato šalia simpatingiausių literatūros personažų. Reikia pasakyti, kad nedaug yra tokių rašytojų, kurie taip teigiamai būtų moterį vaizdavę, kaip Tagore.

Pradėję nagrinėti meilės klausimą Tagorės kūryboje, esame minėję, kad religinė ir erotinė meilė, jo supratimu, yra giminingos, nes kur yra tikra meilė tarp vyro ir moters, ten turi būti arti ir Dievo meilė. Šį savo įsitikinimą Tagore paremia tuo įdomiu samprotavimu, kad džiaugsmas gimsta iš giminingų artimųjų susijungimo, kai du vienas kitam skirti asmenys susitinka. Pirmiausia džiaugsmas išgyvenamas Dievo artimybėje, nes žmogus Dievui skirtas. Bet džiaugsmas taip pat išgyvenamas ir erotinėje meilėje, nes vyras ir moteris vienas kitam skirti. Štai kodėl Tagorės kūryboje religinė ir erotinė poezija yra taip artimos, nekartą net sunkiai atskiriamos, kad galime kalbėti apie religiniai erotinį jo kūrybos pobūdį. Tačiau, Dievo ir žmonių savitarpę meilę gretindamas, jis mato ir skirtumą, esantį tarp vienos ir kitos meilės. Štai kodėl viename savo eilėraštyje jis sako, kad žmonių meilė juos suriša, jiems atima laisvę, o Dievo meilė, būdama už žmonių meilę didesnė, žmogų išlaisvina.

Kaip ten bebūtų, viena yra aišku, kad Tagorės skelbiama erotinės meilės sąvoka ir turinys retai kur kitų autorių veikaluose yra tokie kilnūs. O

juk žmogaus gyvenimui kilnios sąvokos labai daug reiškia: jos žmogų formuoja ir nustato jo elgesio gaires.

Dievas Tagorės kūryboje

Tagorės religinė pasaulėžiūra ypač išryškėja iš jo poezijos veikale "Gitanjali", už kurį jis yra gavęs Nobelio premiją. Tai yra tikri religiniai eilėraščiai, kai kurių lyginami su psalmėmis. Daugelį tų eilėraščių galima vartoti maldų vietoje. Kaip "Sodininke" buvo garbinama žemiškoji meilė, taip "Gitanjali" skelbia dieviškąją meilę.

Iš "Gitanjali" matosi, kaip Dievas, tasai "gyvenimo Gyvenimas", įprasmina žmogaus buvimą, kaip patsai Jo buvimas ir artimybė žmogui jį įpareigoja dorovingai gyventi. Tame kūrinyje skamba vis didėjęs Dievo artimybės ilgesys ir tasai augustinis sielos nerimavimas, jeigu visas jo gyvenimas su viskuo jame dar nėra Dievo persunktas. Kartkartėmis jo Dievo ilgesys prasiveržia gaivalingu maldavimu: "Tavęs man reikia, tik Tavęs..." O kiek daug visame kūrinyje Dievo pagarbinimų ir Jam nusilenkimų! Kiek prašymų ir kūdikiško pasitikėjimo Dievu!

"Tamsiojo kambario karalius" — tai drama, kurią tikrai galima pavadinti jo pasaulėžiūros kūriniu. Čia jis skelbia pasaulėžiūros susikūrimo laisvę ir tvirtina, kad daug yra kelių, vedančių į tą pačią tiesą. Tasai "tamsusis kambarys" tai yra giliausias žmogaus vidus, kur glūdi "karalius", t. y. aukščiausioji, amžinoji tiesa. Anot Tagorės, kiekvienas turi pats tiesą atrasti ir dorovinėm pastangom ją laimėti, nes kitų atrastoji tiesa dar nėra mūsų tiesa.

Prie tų dorovinių pastangų, kaip jis kitur tvirtina, priklauso ypač nuodėmės vengimas. Nuodėmė, anot jo, tai yra žmogaus pasisakymas už laikinąją prieš amžinybę, kuri glūdi žmogau-

Zakristijos koridoriaus skliauto stuko lipdiniai ir freska.

je. Nuodėmė mummyse užgesina tiesą ir debesimis aptemdo mūsų turimos Dievo sąvokos grynumą. Kaip šitos mintys yra artimos šv. Augustino ir kitų krikščionybės mistikų mintims! Tad Tagorės skelbiamas Dievas nėra pasiekiamas protu, bet doroviniu patyrimu, išgyvenimu ir intuicija. "Mes galime Jį pažinti, tik Jį mylėdami ir Juo džiaugdamiesi. O šiuos jausmus mes pergyvename, kai, savęs atsižadėdami, atsistojame veidas į veidą prieš Jį." Tai reiškia, kad savimeilės ir sauvalios pilnąjį savo "aš" atsižadėjimu pašalindami, mes laimime Dievą. O malda ir apmąstymu mes pasineriame Aukščiausioje Tiesoje. Tai taip pat jo mintys, labai giminingos krikščionių mistikams.

Tagorės religinis pasaulis remiasi jo vidaus pasauliu ir tuo įsitikinimu, kurį savo dorovinių pastangų dėka jis pasisėmė iš žmogaus prigimties gelmių. O tose gėlmėse glūdi Dievo sąvoka, kuri, anot jo, yra stebuklų stebuklas.

Tagorės religinę pasaulėžiūrą ypač galima pažinti iš jo veikalo, vardu "Sadhana". Tai kūrinys, rodąs kelią į

pilną dvasios tobulumą. Čia jis plačiau ir pagrindčiau nagrinėja jau minėtas savo pasaulėžiūros mintis. Remdamasis seniausių laikų indų religiniais Upanišadų raštais, Budos pamokymais ir Jėzaus Kristaus evangelijų ištraukomis, jis smagsto gaires, kuriomis vadovaudamiesi, žmonės gali savo buvimu ir veiksmais susiderinti su Dievu, gyvenančiu žmogaus dvasios gėlmėse. Tame veikale jis ypač suglaustai nusako indų dvasingumą ir jo skirtumą nuo vakariečių dvasingumo supratimo.

Nėra rimtos pasaulėžiūros, kuri nebandytų atsakyti į didžiąsias, labiausiai žmogų slegiančias kančios ir mirties problemas. Ne vienam tos problemos sąmonėje susikerta su Dievo gerumu, teisingumu ir net patį Dievo buvimą padaro abejotinu. Reikia pripažinti, kad retai kas taip ramiai, logiškai ir įtikinančiai riša kančios klausimą, darniai jį suderindamas su Dievo buvimu, kaip R. Tagore savo "Sadhana". Jis sako, kad jau dėl to, jog pasaulis ir mes esame tvariniai, tad neišvengiamai netobuli, turime kentėti. Mes esame per daug įsižiūrėję į pasi-

taikančius netobulumus ir kančios apraiškas, visai pamiršdami tai, kas yra gera: gamtos įstatymus, tvarką, grožį ir džiaugsmą. Netobulumai ir kančios nėra tobulybės paneigimas, bet tik dalinės tobulybės pasireiškimas. Kančia nėra tai, kas pastoviai pasilieka, ji yra tik pereinamasis tarpsnis. Kaip per klaidas einame prie tiesos, taip per kančias palaipsniui siekiame gerovės. Kaip klaida pasitraukia, tiesai augant, taip yra ir turės būti su kančia, pažangėjant gerovei. Blogis, kančia, skausmas tai yra tik pereinamieji epizodai, kurie prieštarauja visumai ir iš jos išsiskiria. Be to, gamtoje viskas išsilygina, ir kančia randa vieną ar kitą atsvarą kieno nors užuojautoje ar meilėje. Mes perdaug vienpusiškai išžiūrimė tik į kančią (nes skausmas žmogaus dėmesį tik prie savęs sutelkia) ir pamirštame tą didįjį foną, kuriame yra tiek gėrio. Vienpusiškas išžiūrėjimas visada yra klaidingas. Tiesa atrandama, kai įvykiai įvertinami visumos šviesoje. Kaip mūsų kūnui reikia kuro, kad degtų gyvybės liepsna, taip ir doroviniam gyvenimui reikia kuro. Tas kuras tai yra įvairūs priešingumai, nemalonumai ir kančios. Dorovinis gėris yra viešpataujantis pradas žmogaus sąmonėje, nes jo idealą nešiojame savo širdyje. Kaip nedorovingume yra truputis dorovingumo prado, kaip klaidoje yra šiek tiek tiesos, taip ir kančioje yra gėrio. To gėrio gerumas ne iš karto paaiškėja, tam reikia laiko ir gyvenimiškos erdvės perspektyvos. Tagore taip pat nurodo, kaip kančia yra reliatyvus dalykas, kaip negalima jos blogumo suabsoliutinti, nes kai turima koks nors aukštas tikslas, tada kančia jam pasiekti pasidaro nebaisi ir net maloni. Svarbiausioji Tagorės pasaulėžiūros išvada kančios klausimu yra ta, kad kančia įprasminama ir gali būti

net tiek įprasminama, jog mes galime pamatyti, kad kančia tai yra tik atvirkščioji džiaugsmo pusė.

Savo kūryboje Tagore liečia ir mirties problemą. Kaip "Gitanjali", taip ir "Sodininko" poezijoje nemažas eilėraščių pluoštas yra apie mirtį. Mirtis — tai Dievo kvietimas žmogui: "Iš mėlyno dangaus žiūri į mane akys ir tylėdamos mane šaukia" (Gitanjali). Mirtis — tai atostogos, kurioms žmogus išvyksta. Todėl poetas kalba į artėjančią mirtį tokiais žodžiais, kurių niekas nėra įpratęs literatūroje girdėti. "O tu paskutinis gyvenimo išsipildyme, mirtie, mano mirtie, ateik, pašnibždėk man! Diena iš dienos aš tavęs laukiau, gyvenimo džiaugsmus ir skausmus aš tau nešiau. Viskas, kas aš esu, ką turiu ir ko viluos, visa mano meilė gilioje paslapyje visada teka į tave. Visos gėlės jau nurašytos ir vainikas jauniui paruoštas. Po vestuvių jaunoji palieka gimtuosius namus, kad viena nakties vienumoje sutiktų savo viešpatį" (Gitanjali). Tad mirtis, anot jo, yra sielos vestuvės, amžinas susijungimas su sužieduotiniu. Tai tikra didžiųjų krikščionybės mistikų kalba. Vienas biografai sako, kad Tagore buvo taip artimas ir draugiškas mirčiai, kad jų dviejų santykiuose buvo vartojama "tu".

Kalbant apie Dievo supratimą Tagorės kūryboje, negalima neiškelti priekaišto, kuris ne vienam, skaitančiam jo raštus, atrodo, lyg būtų pilnai pagrįstas. Tas priekaištas sako, kad Tagorės Dievas nėra asmeninis, bet panteistinis, todėl jo gražūs posakiai apie Dievą yra tik žodžių žaidimas. Tačiau ne visiems taip atrodo. Kai kam panteizmu gali padvelkti ir šv. Povilo žodžiai Apaštalo Darbų knygoje, kai jis Atėnuose savo pamoksle apie Dievą sakė: "Jis yra netoli kiekvieno mūsų,

nes mes Jame gyvename, judame ir esame" (17, 27-28). O vis dėlto iš viso šio apaštalo mokslo žinome, kad jis tikėjo asmeninį Dievą. Tiesa tokie Tagorės posakiai, kaip pvz. "žingsniai, kuriuos girdžiu per savo kambarį einant, yra tie patys žingsniai, kurie tartum pasaulių aidai eina nuo žvaigždės į žvaigždę" ir daugybė kitų, panteistiškai skamba. Bet jei Tagorės Dievas būtų panteistinis, t. y. jeigu viskas, vadinamas, ir mes patys, būtų Dievas, tai kaip būtų galima suprasti tas jo nesuskaitomas maldas ir taip dažną kreipimąsi į Dievą? Kreiptis juk galima tik į tą, kurs girdi, kurs gali išklausti ir padėti, t. y. į tą, kurs yra asmuo, skirtingas nuo pasaulio. Todėl savo įkurtoje mokykloje jis nustatė mokiniams kasdieninę maldą: "Duok man įsisąmoninti. Tu esi mūsų Tėvas. Leisk mano dvasiai Tave garbinti". Tad jeigu jo Dievas būtų panteistinis, kaip jis galėtų kalbėti apie Dievą — pasaulio sutvėrėją? O tai jis labai dažnai primena. Pagaliau jis tiesioginiai ir aiškiai pasako: "Aukščiausioji Tikrovė glūdi Dievo asmenyje, o ne gamtos įstatyme ir medžiagoje". Tad atrodo, kad savo panteistiškai dvelkiančiais posakiais apie Dievą, prieštaraudamas materializmui ir racionalizmui, jis norėjo stipriai pabrėžti visur esantį ir visa žinantį Visagalį ir mums labai artimą Dievą. Juk tik taip suprantas Dievas gali daryti įtaką žmogaus kasdieniniam gyvenimui. Gal dar galima galvoti ir taip, kad Tagorės panteizmas buvo tik dalinis, ta prasme, kad savo medžiagine dalimi mes esame drauge su visa medžiaga viena, nes esame valdomi tų pačių medžiagos įstatymų. Tačiau dvasios atžvilgiu esame nepriklausomi ir savarankiški. Tagorės poetinė kūryba yra taip Dievo persunkta, kaip, tur būt, nė vieno kito poeto pasaulyje. Atrodo,

kad tikrai šiuo atžvilgiu yra išsipildęs jo maldos prašymas: "Padaryk mane savo poetu!"

Nors Tagore nebuvo krikščionis, nors pagrindinės krikščionybės dogmos jam buvo tolimos, tačiau jis taip kilniai galvojo ir aštuonių palaiminimų evangelijos dvasia buvo taip giliai palietusi jo širdį, kad tikrai jį galima vadinti krikščionišku nekrikščioniu.

Tai religingai Tagorės širdžiai ugdyti prisidėjo vienas katalikų vienuolis mokytojas, kuris jam padarė didelį įspūdį dar jaunystėje, mokyklos suole. Savo "Atsiminimų" knygoje jis tą vienuolį ispaną de Peneranda išpūdingai prisimena. "Kiek kartų žvelgdavau į jį, visada atrodė, kad jo dvasia yra pasinėrusi maldoje, o visa jo esybė gilios ramybės persunkta". Ir toliau prisimena įvykį, kaip tasai mokytojas, pamatęs jį nerašantį, bet svajojantį, priėjo, sustojo ir pasilenkęs, švelniai uždėjęs ranką ant peties, maloniai paklausė: "Ar esi nesveikas, Tagore?" Tai buvęs tik paprastas klausimas, tačiau jis jo niekad nepagalėjęs pamiršti. "Aš jautau jame", rašo Tagore, "didžios sielos buvimą, ir net šiandien tas pats prisiminimas duoda man teisę įžengti į tylųjį Dievo šventyklos nuošalį".

Gal dar labiau lemiančią jo širdies sureliginimui įtaką turėjo jo labai religingas tėvas. Jis jo neįtikinėjo, neįsakinėjo, o veikė tik savo pavyzdžiu. Jo tėvas tikrai buvo pavertęs religiją savo gyvenimo turiniu. Jis buvo religinės draugijos Brahmo-Samaj įkūrėjas. Tos dvasinės draugijos pagrindai buvo išreikšti trimis sąvokomis: 1. Aukščiausias sutvėrė viską iš nieko; 2. yra tiesos, išminties, gėrio ir begalinės galybės vienas amžinas Dievas, kurs viską persunkia; 3. mūsų išsigelbėjimas šiame ir kitame pasaulyje — tai garbinti šį Dievą. Ir jaunas Tagore ma-

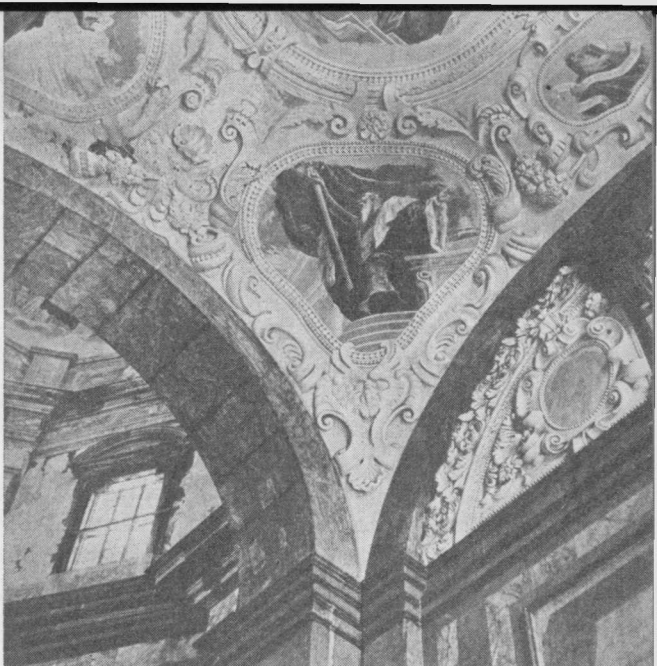
tydavo savo tėvą kasdien ilgai ir karštai besimeldžiantį bei giedantį senovės indų Upanišadų religines giesmes. Todėl anų laikų (19 šimtmečio) ateistiniai anglų raštai nedarė jam įtakos. Ateizmas jam atrodė nieku neparemtas tuščias tvirtinimas.

R. Tagorės kūrybos įvertinimas

Vertindami jo kūrybą, turime pirmausia pastebėti, kad mes, vakariečiai, negalime jos pilnai pažinti. Svarbiausių jo kūrinių "Gitānjali" ir "Sodininkas" yra tik maža dalelė teisversta į vakarų Europos kalbas. Tai, kas išversta, yra išversta "baltomis eilėmis", o tokiam vertime, anot paties Tagorės, trūksta sielos, ir jo grožis žūsta. Gerai dar tai, kad tuos turimus, nors ir dalinius, svarbiausių jo penkių lyrikos kūrinių vertimus yra jis pats atlikęs. Bet juk jo kūryba yra daug platesnė negu lyrika.

Tagorės kūrybos pobūdis yra romantiškas. Jam turėjo įtakos didieji anglų romantikai, pvz. W. Wordsworth, J. Keats, P. B. Shelley. Jis pats kai kurių yra vadinamas Indijos Shelley. Tagore yra skaitomas didžiausias naujųjų laikų Indijos poetas. Jo įtakoje yra kūrę daug kitų Indijos poetų. Jam, kaip ir daugeliui kitų, daug įtakos turėjo Indijos kovotojas už laisvę Mahātma Gandhi. To politinio vado kovos metodai, jėgos nevartojanti pasyvi rezistencija ir besąlyginis pasisakymas už tiesą, atsispindi ir Tagorės kūriniuose, kur jis nagrinėja nacionalizmo ir jo kovos būdų esmę.

Tagore troško gyvenimą sudvasinti ir pagilinti. Jis biauėjosi šių laikų gyvenimo beprasme tuštuma. Matydamas visokių Indijos kastų tarp žmonių kasamas bedugnes, jis norėjo, kad žmoniškumas pilnais žiedais sužydėtų

Bažnyčios prieangio skliautai.

žmoguje. Jis siekė sukurti sudvasintą, amžinomis vertybėmis persisunkusį žmogų, kuriame viešpatautų Dievas. Tik tada, jo įsitikinimu, visas pasaulio gyvenimas ir jo politika sukilnėtų ir sužmoniškėtų.

Visa Tagorės kūryba — tai amžinybė, peršviečianti margą pasaulio ir žmonių gyvenimo uždangą. Nors toji Amžinoji Būtybė jo kūryboje reiškiasi gimtosios žemės spalvomis, kvapais, garsais ir šviesomis, tačiau, nežiūrint to, jo kūryba, atremta į žmogaus prigimtį, įtikinamai kalba į visus.

Tagorės mokslas yra labai teigiamas, optimistiškas, nes jis visur ieško prasmės ir ją randa. Jis dvasines, pastovias ir amžinas vertybes stato aukščiau už valandos pasisėkimus ir laimėjimus. Tiesa ir teisingumas yra jam virš visko. Formos atžvilgiu jis yra vadinamas "pustonių poetu". Jo poezija yra pilna vidaus muzikos. Visa jo kūryba, nors ir netobuluose vertimuose

(Nobelio laureatų mintys)

Ryškioje techninės kultūros pažangoje, dabar dominuojančioje pasaulyje ir absorbuojančioje žmogaus dėmesį, yra pavojingų pradų, kuriuos Nobelio laureatas Isador Isaac Rabi taip aptaria: "Naujausių mokslų lobis ir technika, pasiekta žmogaus dvasios šviesai, gyvenimo prailginimui ir pagerinimui, panaudojama gyvenimo naikinimui ir žmogaus dvasios pažeminimui. Technologinis karas, biologinis karas, psichologinis karas ir smegenų plovimas — jie visi pasinaudoja mokslo atradimais, pasiekdami pasibaisėtinų rezultatų."

Žmonijoje pastebimas stiprus gilesnių ir aukštesnių dalykų ilgesys, kaip kitas Nobelio laureatas Rudolf Eucken pažymi: "Iš čia vis didėjančia jėga kyla jausmas, kad religija yra būtina. Jaučiamas religijos ilgesys".

Moderniosios civilizacijos trūkumai

Atskleisdamas moderniosios civilizacijos trūkumus, prof. Eucken išryškina mintį, kad ji nepatenkina pilnutinio žmogaus: "Visas išorinių civilizacijos pasisėkimų žibėjimas negali paslėpti fakto, kad ji nepatenkina viso žmogaus

skaitoma, atrodo lyg auksiniais siūlais šilke išsiuvinėta pasaka. Gilinantis į jo kūrybą, negali negimti noras išsiveržti iš savęs ir pakilti į mėlynąsias beribes dvasios aukštumas. Tokie kūrėjai, kaip Rabindranath Tagore, tai ne tik Indijos, bet ir visos žmonijos pasididžiavimas. Jie yra tikra Dievo malonė žmonijai.

su jo vidinėmis aspiracijomis. Civilizacijos dėka pasiektas pasaulio pagerėjimas negali atlyginti už vidinį tuštumą, pasireiškiantį per dideliame susikoncentravime pastangose, apsiribojančiose šiuo matomu pasauliu bei gyvenimo sekuliarizacija. Mūsų pačių kūriniai pasidarė mūsų valdovai ir prispaudėjai. Dėl to mes vėl esame nukreipiami į religijos kelią, nes be religijos gyvenimas negali rasti tų gelmių, kurių ilgisi. Mes dirbame ir dirbame, bet nežinome, kuriam tikslui. Pamiršdami amžinybę, mes praradome vidinį amžių ryšį ir visą sutelkto žvilgsnio jėgą. Be vadovaujančios žvaigždės mes tik plūduriuojame ant laiko bangų".

Matydamas didelį žmonijos atgimimo reikalą, toliau jis aiškina: "Mes privalome atkurti žmonių iš vidaus, bet tai negalima pasiekti be gilaus gyvenimo suprasminimo, o šis suprasminimas nėra įmanomas pasiekti be religijos".

Stebėdamas gyvenime viešpatuojančią savimeilę, mokslininkas tvirtina: "Išskyla neatsispiriamas didesnės mūsų dvasių harmonijos ilgesys ir žmogaus vertės supratimo ilgesys. Bet kaip toksai ilgesys galės prasiskverbti pergalėn, prasimušdamas pro prigimties indiferentiškumą ir žmogaus veiksmų sugedimą, jeigu žmogui neateis meilės karalija bei meilės pasaulis ir nepakeis jo vertės? Tai kaip tik yra tai, ką religija atstovauja ir ką ji atnešė žmonijai".

O visa tai žmonijai yra taip neatidėliotinai būtina, nes pasaulis jau yra toli nublokštas į šunkelius. Per 150 metų progresas, atrodo, nieko daugiau nereiškė, kaip nuolatinį medžiaginio

prado didinimą ir nuolatinį žmogaus reikšmės mažinimą. Skurdaus dvasinio gyvenimo tragizmas privers žmogų grįžti prie religijos, ką prof. Eucken išreiškia šiais žodžiais: "Nors ir kietų kovų bei radikalių sukilimų keliu (kaip tai istorija, nors ir netiesioginiai, yra linkusi įrodyti) religija tikrai pakils. Tačiau religijos grįžimas nereiškia senų religinių formų grįžimo. Religija tuo greičiau laimės žmonių sielas, kuo energingiau sugrįš prie savo pirminių šaltinių, kuo griežčiau savo srityje atskirs laikinuosius dalykus nuo amžinųjų ir tokiu būdu amžiniesiems dalykams suteiks didesnę veiksmingumą bei sukurs jų artimą ir vaisingą santykį su dabarties reikalavimais. Amžinųjų dalykų pranašumas glūdi ne tame, kad jie išlieka nepakeisti, keičiantis laikams, bet tame, kad jie gali įeiti į visus laikus, nepasimesdami juose, ir iš jų gali ištraukti tą ypatingą tiesos dalį, kurią šie laikai savo pastangomis yra pasiekę".

Toliau jis aiškina, kad pagrindinės žmonijos nuotaikos šiandien yra esminiai priešingos buvusioms moderniojo pasaulio pradžioje. Tada buvo manoma, kad pasiekta kultūra bei civilizacija patenkins dvasinius žmogaus reikalus. Tačiau patirtis parodė žmogaus ribotumą. Žmogaus siekimai susidūrė vis su didesnėmis kliūtimis. Toji patirtis ir privėdė prie naujo įsitikinimo, kad be religijos tikras optimizmas nėra įmanomas.

Iš tamsaus medžiagos kalėjimo

Kita tauri siela kultūros ir kūrybos pasaulyje, Nobelio laureatas Rabin-drath Tagore (premijuotas 1913 m.) savo raštuose labai iškalbingai išryškina grožio, gėrio ir amžinosios Tiesos pasaulį. "Esu tikras", rašė jis, "kad jeigu didžioji kultūros šviesa užgestų Eu-

ropoje, mūsų rytinis horizontas taip pat tamsoje liūdėtų. Mano puikybės neįžeidžia pripažinimas, kad dabartinia-me amžiuje vakarų humaniškumas gavo misiją būti pasaulio mokytoju, kad jų mokslas, pajungęs gamtos įstatymus, išlaisvins žmogaus sielą iš tamsaus medžiagos kalėjimo".

Tokio taurumo pavyzdžiu jis paminė švedą Hammargren, kuris iš Europos atvyko į Indiją, apsigyveno tarp skurdžių kaimiečių, dalindamasis su jais skurdžių maistu ir pasišvėsdamas jų tarnybai. Turtuolių namuose jis mokė vaikus prancūzų ir vokiečių kalbų, o uždirbtus pinigus panaudojo neturtingiems indų moksleiviams knygoms pirkti. Taupumo sumetimais jis net ir vidurvasario tropikų karščių metu eidavo pėsčias, nesinaudodamas jokiomis susisiekimo priemonėmis. Neturtingiesiems jis pašventė savo laiką, pinigus ir visa kita. Tai darė žmonėms, kurie nebuvo jo tautiečiai, kur jis nebuvo gimęs, bet kuriuos jis mylėjo. Nors jis nemokėjo vietinės kalbos, bet dalyvaudavo jų iškilmėse, būdamas labai atsargus, kad koku nors būdu jų neįžeistų. Taip sunkiai dirbdamas ir vargdamas tose neįprasto klimato sąlygose, susilpnino sveikatą ir mirė. Į šį kraštą jį paskatino atvykti indų rašytojo Ram Mohan Roy knygos apie Indijos gyvenimą.

Šį faktą papasakojęs, R. Tagore pasabrėžia: "Neabejoju, kad vakarų didybė glūdi ne jų nuostabiame intelekto išvystyme, o jų tarnybos dvasioje, pasišvenčiančioje žmonijos gerovei". Tačiau jis apgailestauja, kad daugiausia vakarai į rytus siuntė ne savo žmoniškumą, bet savo mašinas. Matydamas rytiečio sieloje gilų tikėjimą amžinybe ir Aukščiausiąja Asmenybe, jis norėtų didesnio šios idėjos atspindžio vakaruose, dėl to klausia: "Ar rytų žmogus

prie šeimos židinio

D. Petrutytė

ŽMOGUS – ĮSIKŪNIJUSI DVASIA

"Ar vaikas turi sielą? Ne, jis jos neturi, jis pats yra siela."

Florence Brown Sherbon, M.D.

Ištardami žodį įsikūnijimas, mes tuo pačiu išreiškiame mintį, kad naujagimyje dvasia tapo kūnu, kad galėtų ateiti į šį pasaulį ir gyventi šioje žemėje. Krikščionybės moksle įsikūnijimas

yra laikomas didžiausia, paslaptinčiausia ir daugiausia pagarbos verta religine paslaptimi. Šitas dieviškosios Dvasios įsikūnijimas, išreiškiamas šiais žodžiais: *"Et incarnatus est de Spiritu Sancto: et homo factus est."*

Tačiau mokslas iki šių laikų vis dar į naujagimį žiūri kaip į būtybę, atėjusią iš nieko. Naujagimis laikomas tik

niekada pas jus neatėjo kalbėti apie Dangaus Karalystę? Ar jis nesujungė rytų ir vakarų tiesoje ir dvasinio ryšio vienumė tarp visų Nemirtingojo vaikų, o taip pat įgyvendinime Didžiosios Asmenybės visų žmonių asmenyse?"

Ir Tagore džiaugiasi, kad rytai į vakarus ėjo su kūrybiniais idealais, o ne su naikinančiomis aistromis. Mistinė begalybės sąvoka vakarams yra labai reikalinga, kad jiems būtų atnešta pusiausvyrą.

Religinės minties okeanai

Skaitydami šių Nobelio laureatų mintis, mes pajutome jų vidaus pasau-

lį ir pasidžiaugėme jų dvasiniais polėkais. Iškalbingais žodžiais atkreipdami pasaulio dėmesį į tiesą, jie taip pat nori laimėti mūsų dėmesį gėriui ir grožiui. Norėčiau šias mintis užbaigti gražia Nobelio laureato Romain Rolland raštų citata: "Viskas jau pasakyta, ir viskas dar lieka sakyti. Menas, kaip ir gyvenimas, yra neišsemiamas, ir niekas taip nepadeda mums pajusti to teisingumo, kaip visada čiurlenęs muzikos šaltinis, kuris tekėjo šimtmečiais, kol tapo okeanu".

Tad ir religinės minties srovė, tekėjusi šimtmečiais, turėtų dabar išsilieti okeanais.

kūnu — bejausmiu kūnu, o ne įsikūnijusia dvasia. Naujagimis — tai medžiaga iš audinių, kaulų ir sąnarių, kurie ir sudaro gyvąją būtybę. Šitoks naujagimių apibūdinimas mums neduoda galutinio ir aiškaus atsakymo į klausimą: kas yra naujagimis, nes vis tiek pasilieka paslaptis — kodėl ir kaip iš nieko susidarė toks komplikotas ir turis gyvybę kūnas.

Todėl, pagal Montessori, kūdikio priežiūros mokslas neturi apsiriboti vien tik kūnu, bet lygiagrečiai ar net dar su didesniu stropumu ir atsidėjimu turėtų būti rūpinamasi ir sielos gyvenimu, dvasinėmis žmogaus — kūdikio apraiškomis. Dvasia ir kūnas sudaro žmogų. Juodu neatskiriama yra vienas į kitą įaugę, vienas kitu persisunkę, vienas į kitą įsišakniję. Negalimas pra buvimas čia žemėje nei kūno be dvasios, nei dvasios be kūno. Tų dviejų pradų tarpusavio santykiavimą galima būtų nusakyti trejopai: 1. dvasia nustelbia kūną, 2. kūnas nustelbia dvasią ir 3. dvasia ir kūnas vienas kitą papildo, vienas kitą atsveria; žodžiu, veikia harmoningai ir darniai. Bet tarp šitų dviejų neatskiriama susijungusių pradų pirmavimas priklauso dvasiai. Tai mes randame ir Kristaus moksle, kur Jis, nenuneigdamas kūno, pirmenybę priskiria dvasiai, sakydamas: "Argi kūnas ne vertesnis už drabužį ir dvasia už kūną?" Kitoj Evangelijos vietoj vėl mes randame aiškiai pasakyta, jog Kristus į kūną nežiūrėjo kaip į priešą, kurį reikėtų kankinti ir marinti, nes pasakyta: "Žmogaus Sūnus ir valgė, ir gėrė, ir vilkėjo drabužius."

Amžių bėgyje vieni aukštino kūną, kiti jį niekino, o dabar pradedama ieškoti vieningumo ir darnos tarp kūno ir dvasios. Kalbamąjį vieningumą bus galima pasiekti tik tada, kada suaugęs supras, kas yra naujagimis. Į tai

Montessori yra davusi mums tokį atsakymą, jog naujagimis yra ne kas kita, kaip dvasia, įterpta į kūną. Todėl ir pati pirmiausioji pagalba, teikiama naujagimiui, turi būti abipusė: dvasinė ir fizinė.

Dvasinė ir fizinė higiena turi eiti ranka rankon nuo pat pirmosios žmogaus atėjimo akimirkos į šį pasaulį. Kad vaikas jau nuo pat pradžios turi tikrą sielos gyvenimą, tai paaiškėjo tik išmokus atskirti sąmonės sritį nuo pasąmonės. Šiandien jau daug kas tiki ir pripažįsta, kad daugybė impulsų ir vienokių ar kitokių psichinių tikrovių savo pradžią turi pasąmonėje.

Vis tiek, kaip mes begalvosime ir kokiomis idėjomis save bemaitynsime, vieną dalyką turime pripažinti, kad jau naujagimyje vyksta instinktyvūs žaismas, kuris neapsiriboja vien tik virškinimu, bet pasireiškia ir dvasiniais reiškiniais. Visų žinduolių jaunikliai labai greit, stumiami vidinio paskato, įsigyja savo giminės savybes. Tačiau vaiko — žmogaus vystymasis eina nepaprastai lėtai, nors juslių organai pradeda veikti, vos tik vaikui gimus. Nežiūrint į tai, kad kūdikis yra jautrus šviesai, triukšmui ir palietimui, jis vis tiktai ilgą laiką nevaldo savo judesių. Jis gana ilgai pasilieka visiškai bejėgis, negalįs nei pajudėti, nei stačias pastovėti, nei žodžio ištarti. Ilgai, ilgai jo balsas yra tik verksmas ir beformis šauksmas, nuolat besišaukiąs pagalbos.

Ir tik po vienerių metų, ar net kiek daugiau, tas buvęs bejėgis kūnas atsisloja ir eina. Dabar jis jau nebėra visiškai bejėgis, bet tai yra kūnas mažo žmogaus. Pagaliau po keliolikos mėnesių iš to mažo žmogaus, tegalėjusio tik verkti, išgirsime balsą žmogaus, kuris jau kalba.

Montessori, kalbėdama apie dva-

sios įsikūnijimą, kaip tik ir remiasi anais fiziškais plėtos faktais, tomis tikrovėmis, apie kurias kalbėjome praeitą kartą. Dvasios įsikūnijimas — tai paslaptingas vyksmas, kurio dėka bejėgyje vaiko kūnelyje pabunda energija, sutelkianti galią kūno sąnariams judėti, kalbos organams kalbėti ir elgtis pagal valios nurodymus.

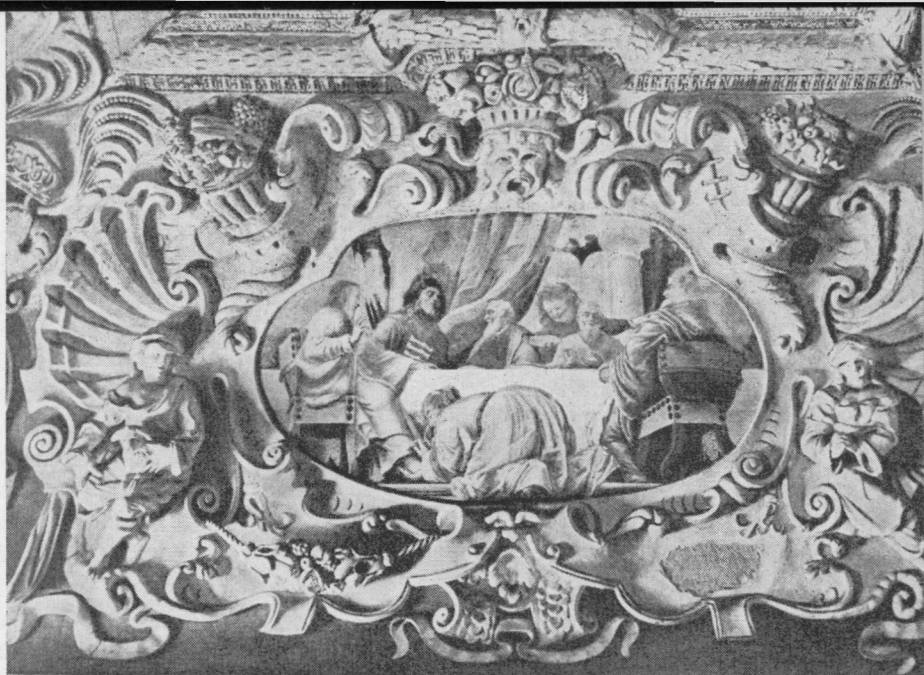
Argi nevertas mūsų dėmesio ir gilių studijų kad ir šis iš paviršiaus atrodąs paprastas reiškinys: ilgalaikis vaiko bejėgiškumas, visiškai negalėjimas pajudėti iš vietos. Paliktas sau, jis tikrai žūtų, kai tuo tarpu maži gyvuliukai, vos tik gimę, kad ir netvirtai, bet jau stovi ant savo kojų, o netrukus ima ir vikriai bėginėti, patys gali susirasti savo motiną ir tuojau pat, nors ir silpnokais balseliais, jie jau kalba savo giminei atitinkančia kalba. Kačiukai miauksi, ėriukai bliauna, arkliukai žvengia, žąsiukai gageną ir t.t. Silpni, tiesa, jų balseliai ir gana retai tegirdimi. Ir niekas nėra girdėjęs, kad pasaulį skrostant gyvulių naujagimių riksmas, skundo šauksmas, kaip tai esti su žmogaus kūdikiu. Gyvulių naujagimių išsivystymo laikas yra trumpas ir net galima sakyti, kad instinktas, kuris apsprendžia neskaitlingus gyvulių veiksmus, jau naupagimyje yra gyvas, jį įdvasina, jį gaivina. Iš anksto jau mes žinome, kaip krypuos antytė ir kaip šokinės kumeliukas ar kaip bėginės vištytė. Kiekviena, atėjusi į šį pasaulį, būtybė nėra vien medžiaginis kūnas, bet ji jau yra apdovanota funkcijomis, kurios yra priklausomos nuo instinktų ir skiriasi nuo fiziologinių funkcijų. Visi instinktai reiškiasi judesiais, kurie yra būdingi kiekvienai gyvulių rūšiai, jie yra daug pastovesni ir būdingesni už kūno pavidalą. Gyvuliai daug labiau išsiskiria savo judesiniais požymiais negu kūno formomis.

Visus judesinius požymius galima laikyti psichiniais, ir jie žinduolių gyvulių naujagimiuose atsiranda tuojau pat, jiems užgimus. Ir keistas dalykas, kad iš jų išsiskiria tik žmogaus naujagimis.

Yra mokslininkų, kurie tvirtina, kad instinktiniai gyvulių judesiai esą įgyjami patirtimi, kurie jau buvo išgyti anksčiau buvusių gyvių ir kurie persidavė ateinančioms kartoms. "Jeigu tai yra tiesa", sako Montessori, "tai kyla klausimas — kodėl žmogus taip mažai tepaveldi iš savo protėvių? Juk žmogus visuomet vaikščiojo stačias ir visuomet kalbėjo žmogiška kalba, tai atsižvelgiant į aukščiau minėtą prielaidą, ir žmogaus įpėdiniai turėtų visa tai paveldėti".

Tačiau taip niekada nebuvo ir nėra, todėl, anot Montessori, yra nesąmonė manyti, kad žmogus, kuris pralenkia visus tvarinius savo sielos didybe, kaip vienu vienintelis gyvis, neturėtų savyje jokio plano sielos plėtos ir jos vystymosi kelių atžvilgiu. Tai yra nelogiškas prieštaravimas, už kurio slepiasi aiški tiesa: žmogaus dvasia snūduriuoja kažkur toli gilumoj, josios gemalas pirma turi subręsti ir dėl to negali taip greit imti reikštis, kaip gyvulio instinktas, tam tikrais iš anksto nustatytais veiksmais. Tas faktas, kad žmogus nėra valdomas tvirtų ir iš anksto nustatytų instinktų, kaip gyvuliai, reiškia, kad jis turi labai aiškią veikimo laisvę, kuri tik palengviau tegali pribręsti. Tai jau yra kūryba, patikėta kiekvienam pavieniam individui, kuri iš anksto nėra suvaržyta jokiais varžtais, nė apspręsta aklo likimo. Tačiau išorinės sąlygos ir suaugusiųjų elgesys turi lemiamą įtaką šiai kūrybai. Čia Montessori pateikia mums tokių palyginimų: daiktai, pagaminti rankomis, ir daiktai, pagaminti fabrikuose. Pirmie-

Zakristijos skliauto dalis su stuko lipdiniais ir freska "Puošta pas fariziejų Simoną".

ji yra originalai, antrieji — kopijos. Pirmųjų gamyba — lėta, kūrybinė, o antrųjų — greita, masinė, mechaniška.

Ranka pagamintuose daiktuose visuomet atsispindi kūrėjo dvasia. Juose žymu kūrėjo rankos pėdsakai. Nesvarbu, kieno toji ranka bebūtų: gabios audėjos, siuvėjos, šaltkalvio ar pagaliau genijaus ranka, pagaminusi didingą meno kūrinį.

Psichinis skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus yra tas, kad gyvulys prilygsta daiktams, gaminamiems ištisomis serijomis. Kiekvienas individas atgamina visiškai tokį pat kitą individą su visais tokiais požymiais. Tuo tarpu žmogus atitinka daiktą, pagamintą rankomis. Kiekvienas yra skirtingas, kiekvienas gyvena sava kūrybine dvasia, kuri tą žmogų padaro meno veikalu, meno kūriniu. Darbas lėtas, ilgas ir sunkus, nes tai nebėra atgaminimas tam tikro tipo, tai nėra pakartojimas anksčiau buvusio, bet tai yra kūryba kažko visiškai naujo, ir tas "kažkas" yra reikalingas vidinio pribrendimo, kad galėtų viešai pasirodyti.

Kiekvienas žmogus yra mįslė, kiekvienas mums neša daugiau ar mažiau netikėtumų. Tačiau ilgą laiką mes nieko nematome, lygiai taip kaip ilgą laiką mes nematome ir didžiųjų meno kūrinių, kurie sukuriama dirbtuvėse, didžiausiame nuošalume, kur kūrėjai pirma juos tartum persunkia savo asmenybe ir tik po to leidžia visiems jais gėrėtis.

Šį kūrybinį darbą, kurio metu įvyksta asmenybės susiformavimas, vaizduoja mums paslaptینگasis išikūnijimo vyksmas. Negalįs pajudėti naujagimis yra mįslė. Jo kūnelis slepia patį komplikuočiausią mechanizmą, išskirtinę iš visų žinduolių. Tačiau šis mechanizmas priklauso jam, kaip ir žmogus priklauso pats sau. Vienintelė žmogaus pagelbininkė išikūnijimo vyksme yra jo paties valia.

Kūnu vadiname daugybę judesinių organų, kurie fiziologijoje vadinami sauvalingais raumenimis. Šis išsireikškimas kaip tik nusako, jog valia juos judina. "Šis faktas", sako Montessori, "aiškiausiai mums nusako, kad jude-

Vienuolių choro skliauto freska.

sys yra susijęs su sielos gyvenimu. Valia būtų bejėgė, jei ji neturėtų savo organų.

Joks gyvulys, kad ir pats paprasčiausias vabzdys, negalėtų pasiduoti instinktams, jei jis neturėtų judesinių organų. Labiau išsivysčiusieji gyviai, o ypačiai žmogus, turi labai sudėtingą raumenų sistemą, ir tų raumenų skaičius yra labai didelis, ir veikimas sudėtingas. Kokio nors judesio ar veiksmo atlikime paprastai dalyvauja ištisos raumenų grupės. Vieni jų veikia kaip impulsiniai arba paskatinamieji,

o kiti kaip sulaikantieji; vieni tarnauja tik judėjimui pirmyn, o kiti — tik judėjimui atgal. Tačiau, nežiūrint jų priešingos veikimo paskirties, kiekvieno jų dalyvavimas bet kokiaj veikloj yra labai darnus ir tobulas. Kiekvienas impulsinis raumuo visuomet yra lydimas sulaikomojo. Prie kiekvieno, kuris juda pirmyn, yra prijungtas kitas, kuris juda atgal. Tokiu būdu judesio tobulinimui nėra galo. Kiekvienas tobulėjantis judesys įtraukia į darbą ištisas armijas priešpriešinių raumenų, veikiančių vienu ir tuo pačiu laiku. Todėl kiekvienu atveju tobulumas pasiekiamas tik ilgomis paruošiamomis pratybomis ir nuolatinio kartojimu. Štai kodėl yra labai svarbu duoti vaikui iš pat pradžių prasmingus užsiėmimus, kurie atitiktų žmogaus prigimties reikalavimus.

Iš to, kas anksčiau buvo pasakyta, matėme, kad išikūnijimas vyksta pagal dvasinius dėsnius, pagal tam tikrus iš kažkur gaunamus tikslus nurodymus, aiškius paakinius. Iš to seka, kad vaike yra *sielos gyvenimas*, kuris pirmauja kūno gyvenimui. Šitas dvasinis gyvenimas yra tartum pirmatakas kiekvienos jau pastebimos judesinės išraiškos, nuo kurios jis yra visai nepriklausomas.

“Būtų klaidinga manyti”, sako Montessori, “kad vaikas negali tiesiai laikytis tik todėl, kad jo raumenys esą silpni. Taip pat klaidinga yra ir toji prielaida, jog tai esanti vaiko prigimtis, kuri nepajėgianti sukoordinuoti jo raumenų. Priešingai, pats ryškiausias naujagimio pažymys — tai jo raumenų pajėgumas ir atsparumas, kurių dėka jis gali tuojau pat čiupti ir ryti. Šių veiksmų atlikimui yra reikalingas didelis raumenų susiklausymas ir darnus jų tarpusavy veikimas”.

Skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus naujagimio turėtų būti įžiūrimas ne

raumeniniame atsparume ir ne raumenų susiklausyme. Tas skirtumas greičiau glūdi pačioje prigimtyje: gyvulio prigimtis iš pat pradžios pajungta *instinktui*, o žmogaus - vaiko prigimtis atpalaiduoja jo judesius nuo bet kurios instinktinės prievartos. Žmogaus-vaiko atveju tie instinktai, tartum kažkur pasitraukia, o raumenys klusniai, bet budriai laukia naujų įsakymų. Jie laukia, kol valia juos pašauks savo tarnybon, ir tada jie pradės nuolankiai tarnauti, vykdydami susiklausymą pagal žmogaus dvasios nurodymus ir jos pareikalavimus. Valios uždavinys nėra tam tikros rūšies požymius išryškinti arba padėti jiems išsiplėtoti. Valios paskirtis yra išugdyti individualią sielą, iš esmės skirtingą nuo bet kurio žmogaus. Todėl ir apie vaiką, kaip ir apie žmogų, mes tik tiek tegalime pasakyti, kad jis vaikščios stačias, o ne keturiomis, ir kad jis kalbės.

Bet ką nors daugiau pasakyti, nepajėgs nė pats geriausias stebėtojas, pasižiūrėjęs į tą gležną kūdikio kūnelį. Žmogaus kūdikis prisistato mums kaip painiausia mįslė, kaip didžiausioji paslaptis, kaip visai nelauktų ir nenumatomų netikėtumų nešėjas.

Tačiau, pasižiūrėję į kokią nors naująjį gyvuliuką, tuojau pat be klaidos ir be svyravimų galėsime tiksliai pasakyti, kas iš jo užaugs. Pvz. iš mažučio kačiuko užaugs žvalus gyvuliukas, kuris gaudys peles; iš mažo šuniuko užaugs budrus namų sargas; iš mažo tigruiuko — plėšrus gyvulys, o iš mažo drambliuko užaugs didžiulis labai stiprus, bet taikus ir lėtas gyvulys...

Bet kas galės įspėti, kuo užaugs žmogaus vaikas: ar jis bus šventasis, ar kraugerys tironas, ar jis bus meilės, ramybės ir santaikos nešėjas, ar keršto, pagiežos bei nesantaikos sėjėjas,

ar jis džiugins, ar virkdys savo tėvus ir t.t. Žodžiu, stovėdami prie kūdikio lopšio, mes tegalime pasakyti, jog tai visokiausių galimybių užuomazga arba gemalas. Iš jo gali visko tikėtis, visko laukti. Šitame gemale glūdi visokiausieji pradai, kurie tik vėliau įsipavidalins, mus stebindami, ar gąsdindami. Vaikas valios pagalba išplėtos įvairiausias funkcijas, kurios padės jam santykiauti su aplinka ir tuo būdu įgalins jį semtis iš aplinkos medžiagą, kurios padedamas jis suformuos savo individualybę. Tokiu būdu vaikas tampa visiškai naujos esybės, visiškai skirtingos būtybės kūrėju.

Tas įdomus faktas, kad vaikas po savo gimtųjų ilgesnį laiką pasilieka pasyvus, nors jau nuo seno yra pripažintas ir patvirtintas, tačiau, išskyrus įvairius filosofinius samprotavimus, gilesnio dėmesio į tai nėra atkreipę nei gydytojai, nei psichologai, nei auklėtojai. O vis dėlto praktiškai šią vaiko prigimtį ypatybę lydėjo tam tikros pasekmės, kurios pasirodė esančios labiausiai pavojingos vaiko sielos gyvenimui. Ne tik klaidingai buvo pristatyti vaiko raumenys, t. y. jo kūnas, bet ir pats vaikas buvo palaikytas pasyviu ir neturinčiu jokio psichinio turinio. Ir dėl to jis buvo laikomas tuščiu indu, neprirašyta švaria lenta (tabula rasa) arba minkštu vašku, iš kurio lipdyk, ką nori. Taip galvodamas, suaugėlis įsitikino, jog tai jis yra tasai geradaris, kuris, prižiūrėdamas ir mokydamas, vaike sukuria dvasinį gyvenimą, išugdo jame sielą. Todėl suaugėlis tikra žodžio prasme laiko save vaiko formuotoju. Jis tvirtai tiki, kad jis yra dvasiškos vaiko būties kūrėju. Ir šiandien, kai mokslas atidengė tiek daug žmogaus dvasios paslapčių, norom nenorom pasiekdamas ir kūdikystės amžių, išryškindamas jo reikšmę

žmogaus gyvenimui, vis dėlto sunku žmonėms atsisakyti prietaro bei išivaizduotos savo galios. Mes vis tariamės galį atlikti kūrybinį darbą vaiko atžvilgiu: skatindami jį, davinėdami jam patarimus, nustatinėdami, kaip ir kada jis turi pradėti vaikščioti, kalbėti, mokytis ir t.t. Taip elgdamiesi, mes tvirtai tikime "sutverią" vaike inteligenciją, protą, valią, meilę.

Tokiu tai būdu, anot Montessori, suaugėlis savo sąskaiton prisirašė dieviškąją galią. Jis nuėjo taip toli, kad save laiko dievu vaiko akivaizdoje. Tai, kas pasakyta pasaulio tvėrimo istorijoje, "aš sutversiu žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą", suaugęs žmogus prisitaikė sau. Tik atidžiau patyrinėkime save ir tuojau pamatysime, jog vienintelis žmogaus rūpestis ir yra padaryti vaiką panašų į save. To siekdamas, jis moko ir baudžia vaiką, jis iš jo reikalauja to, ko pats praktiškai nepaiso. Žodžiu, iš vaiko reikalaujama labai daug ir dažnai be jokios išmintingesnės nuovokos, bet sau leidžiama tų pačių reikalavimų nesilaikyti. Visi galingieji vartoja tą pačią taisyklę: "Daryk taip, kaip aš sakau, bet nežiūrėk, ką aš darau."

Iš tikrųjų jau laikas, kad mes, suaugusieji, pagaliau suprastume savo paskirtį vaiko atžvilgiu. Kad mes, užuot tempę vaiką, lyg batsiuvys odą, ant tam tikro kurpalio, labiau gilintumės į vaiko prigimtį ir jo paskirtį. Tai darydami, pamažu įsitikinsime, kad vaikas pats iš pat pradžios savo rankutėse laiko raktą į tą paslaptinę individualinę būseną. Tikrai jo galioje yra vidinė dvasios plėtra ir iš anksto nustatytieji dėsniai, pagal kuriuos vyksta jo vystymasis. Mūsų būtina pareiga suprasti: 1. kad šie daigeliai, šitosios užuomazgos yra nepaprasto švelnumo ir ypatingo jautrumo, 2. kad bet koks

mūsų valingas įsikišimas į vaiko gyvenimą bei nuolatinis ir perdėtas mūsų galios išivaizdavimas suardo normalios plėtros planą, nukreipdamas jos eigą bloga kryptimi.

Montessori nuomonė yra tokia, jog mes, suaugusieji, jau pačioje pradžioje suardome dieviškuosius arba prigimties planus bei tikslus, ir dėl to žmogus jau karta iš kartos auga su iškraipyta siela. Jos nuomonė, jog tik čia, o ne kur kitur, glūdi didžiausioji ir esminė žmonijos problema. Šios, problemos teigiamas išsprendimas priklauso nuo pripažinimo šio dėsnių: *vaiko vidaus gyvenimas jau tada yra veiklus, kada jis dar nepajėgia išoriniai jo pareikšti*. Taip yra dėl to, kad jis savo susiformavimui ir išsivystymui yra reikalingas slaptumas ir vienumos.

Bet, deja, šio didžiojo žmogaus uždavinio atžvilgiu naujagimis, atėjęs į šį pasaulį, neranda jam specialiai paruoštos aplinkos. Jis nėra pagarbiai sutinkamas, kaip iš tikrųjų priderėtų įsikūnijusiai žmogaus būtybei. Niekas nemato šito didžio stebuklo ir niekas nelaiko tai nuostabiu dalyku.

Įsikūnijęs vaikas yra tas dvasios gemalas, kurio tolimesnis vystymasis visiškai priklauso nuo aplinkos ir nuo mūsų susipratimo. Visi gerai žinome, kad fiziškasis gemalas yra reikalingas ypatingos aplinkos — motinos iščios. Dvasiškas gemalas irgi yra reikalingas saugios, gyvybingos, meile kvėpuojančios ir dvasišku maistu turtinamos aplinkos.

Šiandien mes tik stebimės tuo mažuoju, švelniuoju ir patraukliuoju kūneliu, stengdamiesi jam suteikti aukščiausios rūšies fizinę globą ir priežiūrą. Tačiau mūsų rankos, kurios liečia tą švelnutį kūnelį, dažnai elgiasi su juo kaip su žaisliuku, kaip su bejausmiu padarėliu. Bet ateina diena, ir gal jau

netolimas tas laikas, kada suaugęs žmogus, žiūrėdamas į tą bejėgį kūnelį, pajus kažką didinga ir verta gilos pagarbos. Tada jis pagrindinai pakeis savo elgsenos būdus santykių su vaiku: jis artinsis prie jo giliai susikaupęs, nuolankus ir pilnas šventos baimės, kad savo neapdairumu nesužalotų prasiskleidžiančios dvasios švelnučio pumpurėlio, arba kad savo neapgalvotais ir šiurkščiais veiksmais nepasėėtų blogio sėklų. Kai suaugęs praregės ir suprast, jog vaikas — tai dvasios gemalas, bepradedąs savomis jėgomis įsikūnyti ir kai šis įvykis jį giliai sujaudins, tada jis tikrai pajus, kokią didžiulę atsakomybę jis turi jaunosios kartos atžvilgiu.

Vaikas savo paties pastangomis siekia pasisavinti aplinką, ir kaip tik šitos jo pastangos išugdo asmenybės vieningumą, arba jos suskaldymą. Tai priklauso nuo aplinkoje sutinkamų kliūčių. Mažiau kliūčių — vieningesnė asmenybė, daugiau kliūčių — labiau surizgusi asmenybė. Tai ženklas, jog tarp individo ir aplinkos vyksta žaismas, kuris formuoja ir tobulina individą.

Tasai žaismas — tai pirmąpradis kūrybingasis veiklumas, atitinkąs mažytę pūslelę — širdį fiziniame gemale, kuri maitina gemalinį kūnelį, užtikrinama jo vystymąsi. Panašiai vyksta dvasinės individualybės plėtojamas, kurio ašis yra veikla. Jincai reguliuoja ir palaiko aiškų santykį su išoriniu pasauliu — aplinka.

Šitokios rūšies veiklą Montessori yra pavaizdavusi: "Prie šito lėto dvasinės plėtros darbo nuolat budi dvasia, kontroliuodama visą aparatą ir saugodama jį nuo bet kokio vienpusiškumo, labai stropiai prižiūrėdama, kad judesys nepasinertų tingume ir kad nepasidarytų mechaniškas. Dvasia nuolat

davinėja įsakymus, paliepimus. Jos uždavinys - išlaisvinti judesį iš instinkto valdžios ir padėti įvykdyti darnų judesinį susiklausymą. Šitoksai veiksmas pagimdo vaike naujas energijas — jautrinius laikotarpius, kurių dėka yra įvykdomas, privedamas prie galo, didžiulis dvasios įsikūnijimo darbas. Tokiu būdu žmogaus asmenybė formuojasi pati, kaip ir fizinis gemalas. Vaikas tampa žmogaus kūrėju, žmogaus tėvu".

Gerai įsidėmėkime, kokia didelė atsakomybės našta yra užkrauta ant mūsų pečių, nes mums yra patikėta vaiko fizinė ir dvasinė gyvybė. Iš to išplaukia šventa mūsų pareiga visu atsidėjimu ir nuoseklumu studijuoti ir suprasti vaiko sielos reikalus ir jų ryšį su kūnu ir pagal tai paruošti jam atitinkamą aplinką. Čia eina kalba apie mokslą, kuris šiandien tebėra užuomazgoje, bet kuris turės dar labai plačiai išsivystyti. Šiuo atveju žmogui teks panaudoti visą savo išmintį, suvedant į vieną tašką daugybę mokslo patirčių, kol jis galės pasakyti paskutinįjį mokslo žodį, *kaip formuojasi Žmogus*. "Ir kaip tik šitas paskutinis jo žodis bus pats pirmasis, nuo kurio prasidės užpildymas tuščių žmogaus istorijos lapų" (Montessori).

Administracija labai nuoširdžiai prašo, kad tie skaitytojai, kurių prenumerata yra pasibaigusi, kaip galima greičiau ją atnaujintu, nelaukdami specialių ir net pakartotinių paraginimų. Neprisirengimas atlikti šios pareigos mums labai apsunkina darbą. Už šio reikalo supratimą būsimė labai dėkingi.

iš filmų pasaulio

Dalė Koklytė

CRY FOR HAPPY

Šis filmas yra vienas iš tų, kurių tikslas — suvesti rytų ir vakarų kultūras, pamokančiame ir kartais sarkastiškai komiškame susikirtime. „Cry for Happy“ galima būtų pavadinti pamokančiu filmu, nes čia užsispyrusiai mėginta įrodyti, kad Japonijos geišų namai yra padorūs, o geišos yra aukšto išsilavinimo moterys. Šiuo filmu mėginta pakeisti įsitikinimas, kad geiša yra blogo vardo asmenybė. Veiksmas vyksta geišų namuose, mėginant atverti juos gaubiančią paslaptį. Čia matome ke turias grakščias moteris gražiai išpuoštuo se namuose, su simpatišku soduku, maloniai užimant savo svečius. Taip, joms už tą malonumą mokama, nes tai jų profesija. Jos lanko mokyklas šiai profesijai išigyti, lavindamosis muzikoje, mene, literatūroje ir šokiuose. Jos išauklėtos taip su savo svečiais elgtis, kad jie užmirštų visas bėdas ir jaustųsi patenkinti bei laimingi. Tai jų profesija. Jos elgiasi visuomet taktiškai ir atitinkamai visiems etiketo reikalavimams, o jų moralė yra be priekaištų. Šitokią išsilavinimą būtų gražu matyti kiekvienoje moteryje.

Į tokią geišų namų atmosferą įsibrauna keturi amerikiečiai jūrininkai, tarp jų ir Glen Ford, karo lauko fotografas. Filmas vyksta Korejos karo metu, kai Kyoto mieste buvo dideli butų trūkumai. Jūrei-

viai, kurių foto būstinė buvo Kyoto mieste vieno banko nepatogiamame ir ankštame rūsyje, troško surasti patogesnę vietą savo kelių dienų atostogoms. Čia į pagalbą ateina vienas jų draugas japonas. Jis yra filmų statytojas ir dažnai šiam tikslui skolinasi iš jūreivių filmo reikmenų. Atsidėkodamas už tai, jis nuveža jūrininkus į savo pusseserės tuščius namus.

Tačiau visų dideliame nustebimui namai ne tušti, o apgyventi keturių gražių geišų. Pasirodo, kad toji pusseserė yra geišų mokytoja. Jūreiviai žino, kad jiems uždrausta lankytis geišų namuose, bet, nenorėdami praleisti atostogų savo nepatogiamame rūsyje, prikalba geišas juos priimti į savo namus.

Pirmiausia iškilusi jūreivių santykių su geišomis problema išsprendžiama gana lengvai, nors ir grubiai. Antroji problema, sudaranti nemažą filmo dalį, priduoda nemažą humoro ir gyvumo. Vienoje spaudos konferencijoje jūreiviai pasigiria, kad jie išlaiko našlaičių namus. Laivyno admirolas, išgirdęs apie šį girtiną savo vyrų darbą, užsigeidžia aplankyti našlaičius. Žinoma, jūreiviams nelieta nieko daugiau veikti, kaip, susiskolinus kaimynų vaikus, paversti geišų namus laikinu našlaitynu. Norint filmui suteikti daugiau moralinės vertės ir prasmės, vėliau geišos paverčia savo būstinę tikrais našlaičių namais.

Filme nepamirštas nė romantikos elementas. Vienas jūreivis, susižavėjęs gražia geiša, ją veda. Nuostabu, kad čia nekyla jokių tautinių nei rasinių konfliktų.

Filme randama nemaža ir kitų nuotykių bei vaizdų, bet visa tai perkrauta banaliu rytų kultūros supratimu ir įvertinimu. Filmas labai ilgai tęsiasi pavykusių ir nepavykusių juokų pynėje. Kai galų gale prieina pabaiga, jauti, kad pasibaigę pamoka apie geišas ir jų namus, tačiau reikia pasakyti, kad tai per daug išblaškyta ir dirbtinai erzinti pamoka.

MAKE MINE MINK

Tai anglų statybos komedija pagal Robin Hood temą. Čia Terry-Thomas vaidina į pensiją išėjusį majorą, kuris kariška strategija atlieka eilę kailių vagysčių. Jo tikslas — surinkti lėšų savo šeimininkei, mėgstančiai labdaros darbais ir aukomis

padėti vargšams. Apiplėšimuose dalyvauja ir pati senutė (Athene Seyler) bei kitos dvi namų gyventojos: Elspeth Duxbury, labai išsiblaškusios senmergės, ir Hattie Jacques, stambi, labai vyriškai nusiteikusi moteris.

Ši ketveriukė savo drąsiais apiplėšimais ir ypač jų planavimais sukelia skanaus juoko. Žinoma, niekas neužsimena apie moralines jų darbų pasekmes, tačiau policijos jie baidosi kaip velnias kryžiaus.

Filmas tikrai juokingas, tačiau jame nėra užtenkamai medžiagos pagauti žiūrovo susidomėjimą. Tiek Terry-Thomas, tiek Athene Seyler vaidyba verta pamatyti. Abudu puikiai išsijaučia į savo mėgėjiškas "nekaltų" vagių asmenybes. Filmas nesukelia jokių moralinių nesklandumų, pasirinkus tokią aiškią ir jau seniai išspręstą Robin Hood tematiką. Tai, galima sakyti, tik nuotykingas skicas.

J. Vaišnys, S. J.

HOODLUM PRIEST

Evangelijoje yra pasakyta, kad Kalvarijos kalne Kristus buvo nukryžiuotas tarp dviejų piktadarių, kurių vienas, vardu Dismas, prieš pat mirtį gailėjosi už praeities darbus, prašydamas Kristaus jį prisiminti danguje. Kristus jo pasigailėjo ir prižadėjo dangų. Toks Kristaus elgesys pasaulyje maža kam yra suprantamas ir dar mažiau kieno nors sekamas. Pasaulio teismuose daugiau yra žiūrima į raidę negu į dvasią, daugiau į šaltą teisingumą negu į pasigailinčią ir atleidžiančią meilę. Bausmė be meilės maža kam yra naudinga. Pagaliau dar nereikia užmiršti, kad pasaulio teismų sprendimai ir bausmės ne visuomet yra šimtu procentų teisingos, kartais yra baudžiamas ne tas, kuris tos bausmės užsipelno, bet tas, kuris yra naivesnis, paprastesnis, kuris tik atsitiktinai pasipainioja nusikaltimų kelyje.

Tokios mintys persasi, žiūrint filmo, vardu "Hoodlum Priest". Šio filmo vaizdai yra ne tiek fantazijos padaras, kiek tikrovės fotografija. Čia stengiasi atvaizduoti jėzuito Dismo Clark veiklą St. Louis mieste. Tėvui Clark jau prieš dvidešimt penkerius metus, prisiminus gerojo Kalvarijos kalno piktadarių istoriją, atėjo mintis ieškoti tų "gerųjų piktadarių", esančių šiais laikais mūsų gyvenamoje aplinkoje. Jis gerai žinojo, kad kalėjimas žmogaus nepataiso, kad tie, kurie paleidžiami iš kalėjimų, dažniausiai vėl greitai ten patenka. Juk toks asmuo, išbuvęs kalėjime eilę metų, paleidžiamas į laisvę, bet ši laisvė dažnai jam ne geresnė už vergiją, nes jis atsiduria gatvėje be pinigų, be draugų, atitrūkęs nuo visuomenės. Tad nenuostabu, kad apie 65% tokių asmenų netrukus vėl atsiduria kalėjime. Bet jeigu kas nors jiems šiek tiek pagelbėtų šio naujo gyvenimo pradžioje, jeigu juos

įvestų į gyvenimą, tai jie galėtų tapti naudingais visuomenės nariais. Tad T. Clark ir ėmėsi šio darbo, įsteigdamas St. Louis mieste įstaigą, pavadintą "Dismas House", kur randa prieglaudą paleistieji iš kalėjimų, kur jiems padedama susirasti darbą ir pragyvenimo galimybes. Šio darbo rezultatai labai puikūs — 95% šių asmenų užmiršta plėšikavimus ir kitokius nusikaltimus, tapdami padoriais piliečias.

Filme ypač stengtasi parodyti, kad ši T. Clark kilni iniciatyva, kaip paprastai gyvenime, susilaukė daug opozicijos iš šalies įstatymo raidės saugotojų ir vos nebuvė užslopinta, panašiai kaip pagalbos šaukiančiojo balsas užslopinamas šaltų, šniokščių okeano bangų. Vis dėlto jo pasiryžimas, remiamas jėzuitų vadovybės, laimėjo, ir iki šiol jau daugeliui mirtin pasmerkto piktadario, atrodo, yra pažadėta ne tik žemiška, bet ir amžina laimė.

Filme gal per daug ištęstos ir išryškintos kai kurios žiaurios, bet neesminės scenos, bet jis yra rekomenduotinas visiems, gal išskiriant tik vaikus. Tėvą Clark vaidinaš Don Murray yra beveik be priekaištų, jam pasisėkė puikiai išgyventi į savo nelengvą vaidmenį.

Kas norėtų kokių nors būdu paremti šią Tėvo Clark vadovaujamą įstaigą arba gauti kokių nors informacijų, gali rašyti šiuo adresu: Dismas House, 903 Cole St., St. Louis 1, Missouri.

OPERATION EICHMAN

Adolf Eichman Hitlerio buvo paskirtas vadovauti kovai prieš žydus. Manoma, kad jis yra pagrindinis kaltininkas, jog buvę žiauriausiais ir nežmoniškiausiais būdais išžudyta apie šeši milijonai žydų. Žinoma, pagrindiniu kaltininku reikia laikyti patį Hitlerį, Eichman yra buvęs tik jo paklusnus įrankis, tačiau tai nepanaikina jo kaltės.

Eichman, pabėgęs iš Vokietijos, su savo žmona apsigyveno Argentinoje, kur išbuvo 15 metų. Bet neseniai buvo žydų pagrobtas ir nugabentas į Palestiną, kad galėtų būti žydų teisiamas už savo buvusius žiaurius nusikaltimus. Prieš šį garsų teismo

procesą žydai visokiais būdais stengėsi formuoti visuomenę ir supažindinti su Eichmano nusikaltimais. Šiam tikslui buvo pagamintas ir šis filmas, kuriame pagrindiniam vaidmeniui buvo parinkta mūsų Rūta Lee-Kilmonytė. Ji turėjusi vaidinti Eichmano žmoną, bet kadangi toji dar yra gyva, tai, norint išvengti teisinių komplikacijų, nutarta, kad Rūta vaidins jo meilužę.

Pamačius šį filmą, tuoj susidaro vaizdas, kad tai skubos darbas. Jam nepašvesta nei daug laiko, nei daug kapitalo, tad ir bendras vaizdas gana blankus. Svarbiausia — parodyta keletas žiaurių scenų, kai žydai buvo varomi į koncentracijos stovyklas, šaudomi, žudomi dujų kambariuose, deginami krematoriumuose. Tai praeities žiaurios scenos, kuriomis dar tebėra suteptos Eichmano rankos.

Eichmaną vaidinaš Werner Kemperer — gana geras. Rūtos vaidmuo nėra dėkingas ir svetimas jos charakteriui. Vis dėlto kažin ar kuri nors kita artistė būtų geriau suvaidinusi to žiauraus žudiko ištikimą meilužę. Įvairiose nelengvose scenose Rūta pasirodo labai gerai. Kiek atrodo iš publikos reakcijų, gal labiausiai patinka toji scena, kai Eichmano meilužė pasigėrusi kalba su juo telefonu. Šią trumpą sceną Rūta suvaidina meistriškai. Tačiau reikia pasakyti, kad nors šiame filme jai teko vienas pagrindinių vaidmenų, vis dėlto čia nebuvo daug progų jai pasireikšti ir parodyti visus savo sugebėjimus, kurių jai tikrai netrūksta. Rūtai jau teko vaidinti antraeilius vaidmenis keliuose filmuose ir labai daug pagrindinių vaidmenų televizijoje. Jeigu kas nors iki šiol jos paklausdavo, kuris vaidmuo jai labiausiai patikęs, kuo ji labiausiai didžiuojasi ir ką su didžiausiu malonumu prisimena, tai ji visomet atsakydavo: "Seven Brides for Seven Brothers". Tai buvo gražus jos filmų debiutas. Manome, kad ir dabar, po "Operation Eichman" filmo, į tą klausimą jos atsakymas būtų nepasikeitęs. Dar lauksime ir tikėsimės, kad Rūta turės progos parodyti, ką ji gali, kad ji galės išsitiesti visu savo vaidybiniu didumu.

SKAITYKITE IR PLATINKITE "DRAUGĄ"

"Draugas" yra išaugęs į didžiausią laisvų lietuvių dienraštį pasaulyje. Jis turi sutraukęs arti tūkstančio bendradarbių, korespondentų, informatorių iš visų lietuvių kolonijų, esančių pasaulyje.

Jaunimui yra specialūs sporto, skautų, ateitininkų, studentų ir vyčių skyriai. Kas šeštadienis duodamas aštuonių puslapių kultūros priedas. Nors "Draugas" yra didžiausias lietuvių dienraštis, bet ir pigiausias. Jo kaina metams Čikagoje, Cicero ir užsienyje — \$13.00, o kitur JAV ir Kanadoje — \$11.00.

"Draugas" susipažinimui siuntinėjamas dvi savaites nemokamai. Jaunavedžiams taikomos ypatingos privilegijos.

"Draugo" adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago 29, Ill.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Aleksandras Radžius. PAUKŠČIŲ TAKAS. Eilėraščiai. Viršelį piešė P. Jurkus. Išleido "Lietuvių Dienos", 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, Calif. 48 psl., kaina \$1.50.

C. R. Jurgėla, Ph. D. TANNENBERG. Angliškai parašyta knyga apie Žalgirio mūši. Daug iliustracijų. Išleido Liet. Karių Sąjunga "Ramovė", 6643 S. Maplewood Ave., Chicago 29, Ill. 104 psl., kaina \$2.00.

STUDENTŲ GAIRĖS. 1961 m. 4 nr. Studentijos žurnalas, leidžiamas Liet. Studentų Sąjungos J.A.V. Redaguoja T. Remeikis. Padidintas numeris L. S. S. dešimt metų jubiliejaus proga. Šiame numeryje yra įdomios medžiagos lietuviškoje jaunimo ir studentijos klausimais.

Nuoširdžiai dėkojame pinigine auka parėmusiems "Laiškus Lietuviams"

Po 2 dol. auکوjo: kun. Memėnas, O. Petrys, J. Strikaitis, A. Vasiliasukas, A. Venclovas (visi Cicero), F. Vendzelis (Chicago), kun. J. Danielius (Canada), J. Venckus (So. Boston), L. Matusevičius (Hollywood), B. Butkus (Cleveland), J. Jakubonis (Sudbury), M. Manomaitis (Boston), J. Tunaitis (Toronto), J. Rauba (Grand Rapids); L. Semetienė (Brockton), E. Gimžauskienė (Cicero), J. Akelaitis (Cleveland), kun. V. Martinkus (Providence), A. Dikinis (Oak Lawn), kun. V. Zakaras (Wakita), V. Šimkus (Willow Springs), kun. V. Pavalkis (San Francisco), E. Norkeliūnaitė (Waterbury), J. Adomavičienė (So. Boston), E. Anužis (Detroit), J. Sema (Anglija), V. Kličienė (Montreal), A. Grogaliūnas (Davenport), F. Štarka (Brooklyn), M. Giraitis (Worcester), K. Stundžia (S. Catherines), S. Kolupaila (South Bend), M. Vasys (Phila.), O. Jasas (Crown Point), J. Rumšas (Detroit), kun. J. Danielius (London), kun. V. Karalevičius (Elizabeth), kun. J. Tautkus (Omaha), Sakavičius (Columbus), P. Balanda (Detroit), J. Vembrė (So. Boston), V. Norvilas (Monroe), A. Skudžinskas (Dorchester), J. Jusys (Worcester), J. Kalainis (St. Catherines), V. Šniolis (Cleveland), A. Puteris (Toronto), P. Kalvaitis (Hamilton), O. Kaunienė (Brooklyn), S. Kešgaila (Montreal), P. Milus (Worcester), O. Šilėnas (Lemont), M. Mikėnas (Omaha), L. Vansauskienė (Lyons), J. Jurgutis (Montreal), T. Sakas (Rochester), E. Arlauskas (New Britain), V. Levanas (Waterbury), J. Kasperaitis (Racine), B. Butkus (Cleveland), B. Augustaitė (Toronto), O. Lukoševičienė (Woodhaven).

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36, ILLINOIS

